

4982

ԿԱՆ ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ ԿԻՆԻԿԻՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍՈՒԹԵԱՆ

ՀՈԳԵԿԱՆ ԽՌՈՎՔԸ

ԵՒ

ԱՆՈՐ ԴԱՐՄԱՆԸ

ԽԱՆՂ Է միւր սիւսք . . .
Ս. ՕԳՈՍՏԻՆՈՍ

ԳՐՈՂ

Հ. Պ. ՍՍԱՆՍՈՆ

ԹԱՐԳՄԱՆՈՂ

ԵՐՈՒԱՆԻ ՎԱՐԻՍԱՆԵԱՆ

1936

ՏՊԱՐԱՆ ԴՊՐԵՎԱՆՈՒՑ

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍՈՒԹԵԱՆ ԿԻՆԻԿԻՈՑ

ԱՆԹՈԼՈԳԻԱ - ԷԲՈՆԱՆ

24

Ա-19

24
U-19

1 OCT 2008 S

ԿՐՕՆԱԿԱՆ ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ ԿԻԼԻԿԻՈՅ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍՈՒԹԵԱՆ

ՀՈԳԵԿԱՆ ԽՌՈՎՔԸ

ԵՒ

ԱՆՈՐ ԴԱՐՄԱՆԸ

ԽԱՆՂ Է մեր սիրք...
Ս. ՕԳՈՍՏԻՆՈՍ

ԳՐՈՂ

Հ. Պ. ՍԱՆՍՈՆ

ԹԱՐԳՄԱՆՈՂ

ԵՐՈՒԱՆԻ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

1936

ՏՊԱՐԱՆ ԴՊՐԵՎԱՆՈՒՑ

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍՈՒԹԵԱՆ ԿԻԼԻԿԻՈՅ

ԱՆԹԻՈԽԻԱՍ - ԼԻԲՆՈՆ

15499

4982

26 JUL 2013

ፎገሃበኩ ኩዐሀቶ

Յացորդ կերել նոր յոյսեր կը ւսկռեն
հին խորհուրդներու վրայ:

Այդ լոյսերը կ'արձակէ Փարիզի Մայր
Եկեղեցւոյն (Նօրը Տաւ) խորհիլ գիտցող
պերճախօս Բարոցիւր, Հայր Սանտուն:

Աղաւոր եմ իր խորհուրդները, պարզ եւ
 ւնդի աւեմէ՝ խորունկ եմ իր մեկնութիւնները:

Կը հաւաստեմ կրօնի ճշմարտութիւններուն, զո՞հ եմք մեր գիտցածին, մեր հաւաստածին. ի՞նչ կերպով պէ՞տ է պիւնադել հոգեկան եւ մարմնական դժուարութիւններու եւ փորձակներու, ահա՛ ստույգ եւ մեր հոգիւ եւ միտքը խոռովող խնդիրներ. եւ այս խնդիրներուն վրայ է որ շոյս կը պիտէ Հ. Սոսկունի:

Բու օրհեկներդ էիև իմ բոլոր խօսերս,
 ըս Դաւթի. այսպէս կը հաւատայ եւ այսպէս
 կը փարոզէ եւ կը ղեկեւարակէ Հայր Սաեւուն
 Սուրբ Գիրքը:

Եւ այսպէս պիտի հ մտածեն ու հաւատան ճշմարիտ քրիստոնեաներ եւ քրիստոնէոքեան քարոզիչներ:

Մսածերդով որ այս փարոզներ հոգեչեն
գլծեր կրնան աւելցնել մեր ընթերցողներու
հոգեկան կեանքին միայ, շանձաւարեղիմ

10874-71

Դպրեմբակիս Հայերէն եւ Ֆրանս. լեզուներու ուսուցիչ Պրն. Երուանդ Վարդանեանի որ անոնցնէ մի քանիսն հայացնէ:

Ահա՛ այդ սիրայօժար աշխատութեան արդիւնքն է որ կը մեկն մեր Կոնստանդնուպոլսէն Մասեմադարանի շարքին մէջ:

Լոյսը յոյս է, ո՛ր տեղէն ալ գայ. ըրայ արեւէն, ըրայ լուսինէն, կամ հասնաստեղութիւններէն. ըրայ արեւելքէն կամ արեւմուտքէն:

Լոյսերու հեղուած մըն է որ այդ քարոզիչէն կուգայ եւ կը ծաւալի Մուրթորոց պատկաններուն վրայ:

Կարդացե՛ք, ուրեմն, սուրբ արտօլ եւ յուրջ մտքով:

Բ Ա Կ

Ծանօթութիւն

Հայր Պիեռն Սանսոն (R. P. Pierre Sanson) այս քարոզները տուած է 1925ին Փարիզի Մայր Եկեղեցւոյ մէջ, եւ յաջորդ տարին հրատարակած է զանոնք Պատգամ Գործնական (Le Message de Jesus-Christ) խորագրին ներքեւ. իսկ ուսումնասիրուած նիւթն է L'Inquietude Humaine, մարդոց հոգեկան անհանգստութիւնը կամ խռովքը. այսինքն մարդիկ հասկցա՞ծ են նեմատարութիւնը, կամ թէ ի՞նչ որ իրեն նեմատարութիւն գիտեն ու կը դառնան, ստուգիւ նեմատարութիւնն է, եւայլն:

Այս էջերուն քարգմանիչը Inquietude բառը իրեն հոգեկան վիճակ արտայայտող բառ՝ հայացուցած է մտայնութեամբ: Իսկ Հոգեկան Խռովքը եւ անոր զարմանքը անուր մեծ գրիմ, քեյարութեամբ ուսումնասիրուած նիւթն է:

ԱՂՕԹՔԸ

ԿԸ ՄԵՂՄԱՑՆԷ ՄՏԱՅՈՒՉՈՒԹԻՒՆԸ

ԴԱԻԹ ԵՒ ԱՂՕԹՔԸ

Պա՛րօններ.

Երբ պահ մը հակինք այն հոգիններուն վրայ, որոնք տակաւին գտած չեն զԱստուած, հոն, այդ հոգիններուն մէջ, կը գտնենք ունայնութիւն մը՝ որ չի լեցուիր, տարտամութիւն մը՝ որ չի փառատիր, ցաւ մը՝ որ չի մեղմանար այդ բոլոր բաներով, որոնց կը դիմեն անոնք:

Արդ, կարելի՞ է ենթադրել՝ թէ աւելի երջանիկ հոգիններ, որոնք հասած են փրկութեան նաւահանգստին, իրենց խաղաղութեան եւ ուրախութեան ծոցին մէջ, չեն ունեցած մտայնութեան կուհակներ: Դուք բոլորդ, հաւատացեալներ որ ինծի կ'ունենդրէք, պիտի բողոքէք այս կարծիքին դէմ: Դուք գտած եւ ստացած էք ճշմարտութիւնը, բայց կարելի՞ է անկէ հետեւցնել՝ թէ տարակոյսը չէ եկած խանդարել ձեր միտքը, յուսա-

հատութիւնը՝ յորձանք տալ ձեր սրտին մէջ, ընկճումը՝ դժուարին գործի մը մէջ, ձեր ներսը արթնցուցած է ամէն բանէ հրաժարելու, ամէն բան լքելու փորձութիւնը, և թող տալու որ կեանք մը, զոր մինչեւ այն ատեն վարած էիք կորովով, հոսի երթալ ինքնիրեն։ Ո՛չ, հոգեկան խաղաղութիւնը ձեռք կը բերուի պայքարով մը, որ կը տեւէ մինչեւ մահ։ ուրիշ խօսքով, տակաւին բաներ կան, զորս պէտք է գտնէք։ Եւ պէտք է շարունակէք փնտռել, ի գին ձեր նախապէս գտածը կորսնցնելու։ Մարդ մը միայն ունէ բան չփնտռեց, որովհետեւ ամէն կատարելութիւն իր ներսն էր ըսկիւրէն ի վեր։ Բայց իր աշակերտները կը փնտռեն միշտ։ Ու, փնտռելով, անոնք կը հանգիպին, իրենց ներսը և արտաքին աշխարհին մէջ, խումբ մը խոչընդոտներու, երբեմն դժուարալաղթ, հակառակ անոր որ Տէրը մեծապէս գիւրացուցած է իր աշակերտներուն գործը։ Բայց «Տէր Փրկիչ Աստուծոյ բարութեան և մարդոց հանգէպ ունեցած սիրոյն» երեւումէն առաջ, շնորհաց բաշխումը չէր կատարուեր այն առատութեամբ և գիւրութեամբ, զոր մենք կը վայելենք այսօր։

Սկզբնական մեղքի մահացու շուքը կը սառեցնէր ամէն կեանք, և կը պարփակէր, ըստ Եսայիի բառերուն, տխուր սրտեր և թոյլ գլուխներ։ Սակայն այդ շուքի ներքեւէն կը բարձրանան մարդիկ, որոնց կեանքը կը փաստէ՝ թէ նոյնիսկ ա՛յն ատեն, Աստուած կը ներգործէր հոգիներու։ Խոստումի զաւակներն են անոնք, ինչպէս կ'ըսէ Պօղոս։ Անոնք կ'սպասեն նոր լոյսին ծագման, իրենց ներսը կը պատրաստեն նոր մարդու պատկերը, պատկերը քրիստոնեային, որուն մէջ պէտք է ծաղկի աստուածային կեանքը։

Հսկայական ճիւղի մը օրինակը կու տան մեզի այդ նահապետները, թագաւորներն ու մարգարէները։ Հաւատքով առլցուն հոգիներու մտայուզութեան, առաջին օրինակներն են անոնք։ Մեր առջև դրուող հարցերը դրուած են նաեւ անոնց առջև։ Մենք անոնց կը պարտինք ոչ թէ ամբողջական լուծում մը, այլ թանկագին լոյսեր, որոնք կարող են մեզի առաջնորդել։ Անոնց դպրոցին մէջ շատ բաներ ունինք սորվելիք։ Ասոնցմէ մէկ քանին կը փափաքեմ ձեր առջև ներկայացնել այսօր։ Երանի՛ր թէ լաւ ճանչնալինք զանոնք։ Աստուծոյ յայտ-

նութեան ա՛յն հանգրուանները, զորս անոնք մատնանիչ ըրին մարդկութեան պատմութեան մէջ, այժմ մատնանիչ կ'ընեն դարձեալ անհատաբար, մեզմէ ա-մէն մէկուն հոգիէն ներս: Ուրիշ խօս-քով, այն մտայուղութիւնները, որոնց-մէ անոնք ջանացին մարդկութիւնը ա-զատել, կրնան նաեւ նպաստել միեւ-նոյն մտայուղութեանց մեղմացման մեզ-մէ ամէն մէկուն ներսը: Այսպէս, Դա-ւիթ, իր անձին օրինակովը, մեզ կը զի-նէ այն մտայուղութեան դէմ, որ մեր ներսը կ'ստեղծուի այս աշխարհի վրայ մեր ենթարկուած թշնամանքներուն պատճառով, և նաեւ անհունօրէն չար-չարալից այն մտայուղութեան դէմ, որ կը կայանայ մեր յաւիտենական ճակա-տագիրը, մեղքով անդարմանելիօրէն վտանգած ըլլալնուս մէջ:

Արդարին կրած փորձութիւնները, ամէն բանի ունայնութիւնը, ահաւասիկ մտայուղութեան երկու պատճառներ ևս: Յօր, կը թեթեւցնէ առաջինը, ժողովովը՝ երկրորդը:

Տեսնենք այսօր՝ թէ Դաւիթ առ Աստուած ինչպէս կը դառնար հանդար-տեցնելու համար երբեմն յուսահատու-թեան մերձ այն մտայուղութիւնը, ուր

զինք կը մղէին թշնամիներուն ան-դադրում յարձակումները: Դաւիթի օրի-նակը մեզի պիտի ցուցնէ՝ թէ ս՞ուր կը գտնուի ա՛յն վայրը, ուր կրնանք տպաս-տանիլ, պատսպարուելու համար այդ բոլոր փորձութիւններէն, որոնցմով մեր կեանքը հիւսուած է:

Ա

Դաւիթի կեանքը շարունակական պայքար մը եղաւ արտաքին թշնամիներ-ու դէմ. բան մը, որ խորքին մէջ, մեզ-մէ ամենէն աննշանին կեանքէն տար-բեր բան մը չէ: Բայց ինքնատիպ գիծ մը կայ Դաւիթի մէջ: Այն բոլոր հակա-ռակութիւնները, որոնցմով լեցուն է իր կեանքը, չեն դադրած հոն ընդարձակելէ աստուածապաշտութեան զբաւած տեղը: Աստուածապաշտութիւն ըսելով՝ հասկը-նա՛նք այսօր, Աստուծոյ վրայ դրուած յոյսը: Աւելին կայ անտարակոյս, բայց միայն այս երեսը աստուածապաշտու-թեան ա՛յնքան հարուստ է որ, այսօր պիտի բաւականանանք միայն անիկա նկատի առնելով:

Ըսելէ վերջ ասոնք, բանանք Սաղ-

մոսները, քնարական բանաստեղծութեան
այդ հաւաքածոն, ուր կը հեղու հոգի
մը, որուն մէջ, դարերու ընթացքին,
միլիոնաւոր հոգիներ իրենք զիրենք կը
գտնեն: Անմիջապէս պիտի տեսնենք՝ թէ
ո՞րքան ուժգնութեամբ և ո՞րքան յաճախ,
Աստուծոյ վրայ Դաւիթին ունեցած վըս-
տահութեան ձայնը հոն կը լսուի:

«Եհովա, առ քեզ, կը բարձրացնեմ
հոգիս. Աստուած իմ, քեզի կ'ապաւի-
նիմ. թող չամչնամ ես, թող թշնամի-
ներս վրաս չծիծաղին: Ո՛հ, քեզի ապա-
ւինողներէն ոեւէ մէկը պիտի չամչնայ»:

Սաղմոսերգուին այս պարզ բառերը
մեզի կ'զգացնեն՝ թէ թշնամիներուն ըս-
պառնալիքները առաւել եւս կը բար-
ձրացնեն իր թռիչքը առ Աստուած:
Միեւնոյն Սաղմոսին վերջաւորութիւ-
նը աւելի լաւ ի յայտ կը բերէ այդ բա-
նը:

«Աչքերս միշտ Եհովային սեւեռուած
են, որովհետեւ ինք պիտի ազատէ ոտ-
քերս որոգայթէն: Նայէ ինծի և գթա
իմ վրաս, որովհետեւ չքաւոր եմ և
թշուառ: Սրտիս անձկութիւնները բազ-
մացան շատ: Դուրս հանէ զիս վշտերուս
մէջէն: Տե՛ս իմ անձկութիւնս և տառա-
պանքներս և ներէ բոլոր մեղքերուս:

Տե՛ս որքան բազմաթիւ են իմ թշնամի-
ներս և որքան սաստիկ ատելութիւն կը
անուցանեն ինծի դէմ:

«Պահպանէ հոգիս և փրկէ զիս: Թող
որ չամչնամ ես, որովհետեւ քու վրագ
զրի ամբողջ յոյսս. թող որ անմեղու-
թիւնն ու ողջմտութիւնը զիս պաշտ-
պանեն, որովհետեւ ես քեզի ապաւի-
նեցայ»:

Երբեմն, Դաւիթ, աստուածային
օգնութիւնը այնքան մօտ կ'զգայ իրեն՝
որ շատ հպարտ կոչեր կ'արձակէ իր
թշնամիներուն.

«Եհովա իմ լոյսն և փրկութիւնս է,
ես որմէ՞ վախնամ»:

«Եհովա իմ կեանքիս պատնէշն է,
ես ո՞րմէ զարհուրիմ»:

«Երբ չարեր ինծի մօտեցան բզքտե-
լու համար մարմինս, երբ իմ հակառա-
կորդներս ու թշնամիներս մօտեցան ին-
ծի, իրենք տկարացան և ինկան»:

«Թող բանակ մը ելլէ իմ դէմ, սիր-
տըս պիտի չվախնայ երբեք: Թող պա-
տերազմ սկսի ինծի դէմ, նոյնիսկ այն ա-
տեն Տէրոջ վրայ վստահութիւն պիտի
ունենամ»:

Այս սէգ ապահովութեան կը յաջոր-
դեն մերթ՝ անդուծ տառապանքներ.

«Բոլոր թշնամիներուս նախատինքներուն արժանի եղայ, եղայ բեռ մը զբացիններուս, սարսափազգու բան մը՝ բարեկամներուս: Ինծի հանգիստողներ խոյս կուտան ինձմէ, մոռցուած եմ, սրտէ հեռու եմ, մեռելի մը պէս. փըշըրուած աման մըն եմ ես. չատերութեամբսանքը լսեցի ես, չորս կողմս վախ կար: Դաւադրութիւններ կը սարքուին զիս մահացնելու առաջադրութեամբ»:

Սաղմոսներուն յոյսը սարսափ է: Ո՛չ մէկ կերպով: Մտիկ ըրէք թէ ինչպէս կը խօսի Աստուծոյ:

«Ու ես, կ'ապաւինիմ քեզի, Եհո'վա, կ'ըսեմ, դո՛ւն իմ Աստուծան ես, իմ ճակատագիրս քու ձեռքերուդ մէջ է»:

Եւ այս պատճառով, իր պաղատանքները ստիպողական չեղտ մը կը պարուհանակեն:

«Ազատէ՛ զիս թշնամիներուս և բոլոր հալածողներուս գերիշխանութենէն: Դէմքդ փայլեցուր քու ծառայիդ: Փրկէ զիս քու շնորհքովդ, Եհո'վա: Թող չամընամ քեզ պաշտելուս համար»:

Ամէնա՛լ, ո՛չ: Դաւիթ չ'ամէնար եհովային ապաւինելուն համար և իր ազօթքը կը վերջանայ օրհնաբանութեամբ մը:

«Օրհնուէ՛ թող Եհովան, որովհետեւ իր շնորհքը ինծի ցոյց տուաւ, զիս տեղաւորելով ամրաքաղաքի մը մէջ: Իմ տապնապիս մէջ կ'ըսէի ես ինծի. քու երեսէդ ինկայ ես. բայց դուն լսեցիր իմ պաղատանքներուս ձայնը, երբ աղօթեցի քեզի»:

Սաղմոսները կը յորդին այս կարգի հեղուսներով: Սաղմոս մը կայ, որ կ'ոգէ Դաւիթի ապրած ամէնէն եղբրական պահերը: Անոր վերնագիրն է՝ «Սաղմոս Դաւիթի, բո՛ւս՝ իր որդւոյն Աբիսուդի առջեւէն փախած ապէ՛»:

Ի՞նչ եղան Դաւիթի զգացումները այդ սոսկալի տապնապի ընթացքին: Տեսնելով իր հարազատ որդւոյն ապստամբելը և ամբողջ Ժողովուրդին անոր հետեւիլը, Դաւիթ ինքզինքը Աստուծոյ լքուած նկատեց, ինչպէս լքուած էր մարդերէն: Եւ ամէն պարագայի տակ, Ամենակարողին անունը կոչելու ուժը ունեցա՛ւ:

Կարգանք այն համարները ուր կը հոսի իր անձկութիւնը.

«Եհո'վա, որքա՛ն բաղձաթիւ եմ իմ թշնամիներս: Ի՛նչպիսի բաղձութիւն կ'ապրտամբի ինծի դէմ: Անհամար են աշունք, որոնք կ'ըսեն իմ մասիս. Աստու-

ծոյ առջեւ ալ փրկութիւն չկայ իրեն» :

Այս յուսահատ խօսքերուն ազդեցութիւնը ի՞նչ պիտի ըլլայ իր հոգեւոյն վրայ :

«Բայց դուն, Եհովա, դուն իմ վահանս ես, դուն իմ փառքս ես և պիտի բարձրացնես գլուխս : Ամբողջ ուժովս Եհովան կը կանչեմ և ան կը պատասխանէ իր սուրբ լեռէն : Քնացայ և արթնցայ, որովհետեւ Եհովա իմ նեցուկս է : Ձեմ վախճար զիս բոլոր կողմերէ պաշարող անթիւ ժողովուրդէն» :

Ուրիշ սաղմոսի մը մէջ, վայրկեան մը առաջ, լսած էինք անոր դոչելը :

«Թող բանակ մը առջեւս ելլէ, սիրտըս պիտի չվախնայ երբեք» :

Յաղթանակի երգի մը պէս է ան, նուիրուած յաջողութիւններու յիշատակին :

«Երբ իմ հակառակորդներս ու թշնամիներս մօտեցան ինծի, իրենք տկարացան և ինկան» :

Հիանալով հանդերձ այս անպարտելի յօյսին վրայ, իրաւունք չունինք մենք մեզի հարցնել թէ արդեօք կըցած է զիմադրել բոլոր բախումներուն : Հիմա կ'ըմբռնենք ամէն բան : Վշտի և նուաստացումի վերջին ծայրը հասած, և իս-

կապէս ամբողջ բանակէ մը հալածուած, ի՞նչ աղաղակ կը բարձրանայ իր սրտէն :

«Եհովա իմ նեցուկս է : Ձեմ վախճար զիս բոլոր կողմերէ պաշարող անթիւ ժողովուրդէն» :

Այո՛, կրնանք ըսել ամենայն ճշգրտութեամբ՝ թէ այն տեսակ դէպքերու մէջ, որոնք կրնան ունէլ հոգի մտայուզութեան մատնել զերդ անպաշտպան զոհ մը, Դաւիթ երբեք թոյլ չտուաւ որ այդ մտայուզութիւնները վտանգեն իր Աստուծոյ շնորհքով վայելած հանգիստը :

Բ

Այժմ, մեզի կը մնայ օգտուիլ այն դասէն, զոր կուտայ այս հիանալի օրինակը :

Քիչ առաջ, Պա՛րոններ, երբ Սաղմոսերգուին այդքան սուր ճիւղերը կը հընչէին ձեր ախանջներուն, թերեւս հարց մը կը ծագէր ձեր մտքին մէջ. այս հիւանալի վստահութիւնը Աստուծոյ օգնութեան վրայ, ուրկի՞ց կուգար Դաւիթին : Արդեօք, որովհետեւ ինք Դաւիթ էր, և որովհետեւ իր թշնամիները իր թշնա-

մինե՞րն էին: Ուրիշ խօսքով, Դաւիթ նման չէ՞, քիչ մը, նոյնքան ամուր և նոյնքան անտրամաբանական հաւատք ունեցող այն մեծ զինուորականներուն, որոնք կ'ապաւինին, ինչպէս կ'ըսեն իւրենք, իրենց աստղին: Երբե՛ք, Պարոններ, եթէ ճշմարտութիւն մը կայ, որուն կ'ուզէ միշտ անդրադառնալ Սաղմոսերգուն, ա՛յս է. Աստուած արդար է, և մարդ՝ Աստուծոյ հաճելի կ'ըլլայ, պայմանաւ որ արդար ըլլայ:

«Արդարե՛ր, կը գոչէ ան, ցնծացէք Եհովայով, և ուրախ եղէք: Ուրախութեան ճիւղեր արձակեցէք զո՛ւք, բոլոր ուղղասիրտներդ»:

Սաղմոսի յարատեւ ընթերցողներուն ծանօթ են՝ թէ այս կարգի բացազանչութիւններ որքան շատ կը գտնուին հոն: Ի՛նչ կ'ապացուցանեն անոնք եթէ ոչ՝ թէ Դաւիթի աչքերուն միայն արդարներն են որ իրաւունք ունին աստուածային պաշտպանութեանը յուսալու: Ասիկա գաղափար մըն է, զոր կ'արտայայտէ հազարումէկ ձեւերով, ամբողջ սաղմոսներ կը նուիրէ զայն ընդլայնելու:

Արդ, Պարոններ, կարելի՞ է վախճալ տեսնելով որ Դաւիթ կը ներկայանայ Աստուծոյ, կարծէք անոր ըսելու

համար. Տէ՛ր, մտիկ ըրէ ինծի, ես կ'ուզեմ այս կամ այդ բանը»:

Ո՛րքրիստոնեաներ, վախցէք որ նւմանօրինակ վարմունք մը ձերինը չըլլայ երբեմն. ի՛նչ. կը բողոքէք թերեւս, զո՛ւք ունենաք այսքան անմիտ և յանգուգն վարմունք մը: Ե՛րբ մենք այդ տեսակ վարմունք մը ունեցանք:

Այդ հարցումին պիտի պատասխանեմ. Սմէն անգամ որ ձեր նիւթական շահերուն պաշտպանութիւնը խնդրեցիք Աստուծմէ, լոկ որովհետեւ ձեր նիւթական շահերն էին անոնք, և մոռցաք ձեր բարոյական և հոգեկան մտազբաղումները:

Պատմութիւնը մեզի ցոյց կուտայ իշխաններ, որոնք Աստուծոյ հովանիին տակ կը դնեն իրենց ոճրագործ նախածեռնութիւններն ու դրացի աղգեր ըստըրկացնելու իրենց փորձերը: Ոչ մէկ ատեն այդքան սոսկալի հայհոյանք չէ ուղղուած Աստուծոյ սրբութեան:

Դուք ալ կ'ընդունիք ասիկա ինծի հետ. բայց դուք խորհած չէ՞ք երբեք զԱստուած մեղսակից ընել ձեր անօրինութիւններուն: Ո՞չ: Սրտանց կը փափաքիմ որ այդպէս ըլլայ. բայց անդիտակցաբար, չէ՞ք փորձած Աստուած խառնել ձեր խեղճուկրակ հաշիւներուն:

Դաւիթ, ի՛նք, ո՛չ այս և ո՛չ ալ միւս
սխալը գործեց:

Ճանչնալու համար այն պատճառա-
բանութիւնները, որոնք հիմը կը կազմեն
իր աղօթքներուն, այսինքն, Աստուծոյ իր
ունեցած վստահութեան հիմը, առնենք
թշնամիներէն կրած յարձակումներուն
ընթացքին, իր կողմէ պատրաստուած
ոեւէ սաղմոս: Հետեւեալը, զոր օրինակ,
որուն վերնագիրը յատկանշական է:

Սաղմոս Դաւիթի, Զբաւած՝ Երբ Սաղմոս
հարգէ շէնք պաշտելու իր Կոնք և շէնք
պաշտելու:

Ահաւասիկ առաջին համարները ա-
նոր:

«Ազատէ զիս թշնամիներէս, Աստ-
ուած իմ: Պահպանէ զիս իմ հակառա-
կորդներէս: Ազատէ զիս անօրէնութիւն
գործողներէն, և փրկէ զիս արիւնահեղ
մարդոցմէ, որովհետեւ անոնք զիս որ-
սալ կ'ուզեն: Արիւնահեղ մարդիկ կը
գաւազրեն ինծի դէմ: Ես ո՛չ յանցաւոր
եմ, ո՛չ ալ մեղաւոր, Եհովա՛: Հակառակ
իմ անմեղութեանս, անոնք կ'արշաւեն
և դարանակալ կ'սպասեն ինծի: Արթըն-
ցի՛ր, դիմաւորէ զիս և նայէ»:

Ի՛նչ ջերմ պաղատանք, կը գոչէք,
ու կ'աւելցնէք թերեւս. բայց ատիկա

Աստուած ստիպել չէ՞ մեզի օգնելու:
Անտարակոյս, սակայն ո՛չ մէկ բան ա-
ւելի օրինաւոր է: Յիսուս, նոյն ինքն,
այլի կնկան և դատաւորին իր նշանաւոր
այլաբանութեան մէջ այս գրութիւնը
ջատագոված չէ՞:

Միայն, Պարոններ, երբ լսէք Սաղ-
մոսերգուին Աստուծոյ այսքան թախան-
ձագին աղօթք մը ուղղելը, գիտցէք թէ
կարեւորը անոր պերճախօսութեան հիւ-
նալը չէ, այլ ըմբռնելն է անոր ներշնչ-
ւումը:

Արդ, գիւրութեամբ պիտի նկա-
տենք՝ թէ ինչ որ կենդանութիւն կուտայ
հոս Սաղմոսերգուի խօսքերուն և այլ
սաղմոսներուն, որոնք բխած են նոյնքան
վճռական ուրիշ պարագաներու տակ,
բունն հաւատք մըն է Աստուծոյ բարու-
թեան, Աստուծոյ տկարը պաշտպանե-
լուն, Աստուծոյ ատելութեան բռնա-
ւորին հանդէպ, ինչպէս սովորութիւն է
ըսել Աստուածաշունչի բարբառով:

Ու, այդ հաւատքը, Դաւիթ, կ'ար-
տայայտէ որոշապէս.

«Եհովա, կը բռնէ բոլոր ինկողները:
Ան պիտի բարձրացնէ բոլոր անոնք ո-
րոնք ծնած են:

«Ան արդարութիւն կը բաշխէ ձգմը-

ւածներուն, և բոլոր անօթիներուն սը-
նունդ կը ջամբէ» ,

«Եհովա կը բանայ կոյրերուն աչ-
քերը» :

«Ան կը սիրէ արդարները և կը
պաշտպանէ պանդուխտները» :

«Ան նեցուկ կը կանգնի որբին և այ-
րիին» ,

«Բայց կը մոլորէ ճանապարհը ամ-
պարիշաներուն» :

Այս տեսակ մէջբերումներ, զորս
գիւրութեամբ կարելի է բազմապատկել,
բաւական են, կը խորհիմ, ցուցնելու
համար՝ թէ Դաւիթ ա՛յդքան կորովով կը
պաղատէր և ա՛յդքան վստահութեամբ
կը յուսար Բարձրելոյն օգնութեան, ու-
րովհետեւ ան՝ Աստուծոյ մէջ կը տեսնէր,
ո՛չ միայն ամենակարող էակ մը, որուն
քմահաճոյքները կրնային սոսկալի ըլլալ
և որուն հետ անհրաժեշտ էր հաշտուիլ
փառաբանութիւններով և զոհերով, այլ
ամենէն արդար և ամենէն բարի էակ
մը, անհունօրէն կարող, անշուշտ, և
սակայն միւս կողմէն, իրեն գիմող մար-
դէն լուրջ ճիգ մը պահանջող, որպէսզի
աստուածային բան մը դրոշմէ իր կեան-
քին վրայ :

Դաւիթի յայտնուած աստուածային

օգնութեան պայմանը փոխուած է :
Յիսուս անոր նշանակութեան նոր փայլ
մը տուաւ պարզապէս : Ասոր վրայ ծան-
րանալու ատենը է՛ք հիմա . մտահան մի՛
ընէք միայն՝ սա եզրակացութիւնը, ու-
րուն կարեւորութիւնը ոեւէ կերպով չենք
կրնար չափազանցել : Աստուած կը
պատժէ այն մարդը՝ որ կը յանդգնի խօ-
սիլ իրեն, առանց մէկգի թողլու, սրտի
թափով մը, այն անարգար և չար տրա-
մադրութիւնները, ուր՝ ան տկարու-
թիւնն ու դժբախտութիւնը ունեցած է
ձգելու որ իր կիրքերը զինք մղեն իր
եղբայրներէն միայն հանդէպ :

Չեմ անգիտանար այն մտածումները,
զորս նմանօրինակ հաստատում մը, ան-
տարակոյս, կ'արթնցնէ ձեր հոգիներուն
մէջ : Սաղմոսներուն, կ'ըսէք դուք ձե-
զի, անյագօրէն կը կրկնէ՝ թէ Աստուած
բարեացակամութեամբ կը նայի տկարնե-
րուն, որոնք ճնշուած են զօրաւորներէն,
և սոսկումով երես կը դարձնէ հզօրներէ,
որոնք տկարները կը ճնշեն : Բայց, քա-
նի՜ անգամներ, չե՞նք տեսած տկարնե-
րուն ճգմուիլ զօրաւորներէն : Եւ սա-
կայն, տկարները պաղատած են Աստու-
ծոյ, մինչդեռ զօրաւորները, իրենց զօ-
րութեան չարաչար գործածումովն իսկ,

զայն բարկացուցած եւ անարգած են :
Ո՞ր կողմէն է ուրեմն աստուածային
օգնութիւնը : Կասկած մի՞ ունենաք ,
Պա՛րոններ , ան տկարներուն կողմն է :

Նմանօրինակ պատասխան մը , կը կար-
ծէք անտարակոյս , պայքարի հրաւէր մըն է
ուղղուած տիեզերական փորձառութեան
դէմ : Ծօշափելի իրերէն անդին չանցնող
փորձառութեա՞ն դէմ . այո՛ . հոգեկան փոր-
ձառութեա՞ն դէմ այն հոգիներուն , որոնք
իրապէս հոգիներ են , այսինքն արդէն
կ'ապրին յաւիտենական կեանքը , ինչ-
պէս պարագան է բոլոր ճշմարտօրէն
քրիստոնեայ հոգիներուն : Ո՛չ :

Թոյլ տուէք որ , չվերջացուցած , ձեզ
ներկայացնեմ մտածումս :

Հետաքրքրական է նկատել որ նոյն-
խակ Դաւիթի ժամանակ , այդ գայթակ-
ղութիւնը — գայթակղութիւնը չարե-
րու յաղթանակին և բարիներու ճնշու-
մին — յուզած էր խորապէս հաւատաց-
եալ հոգիներ : Ոեւէ ատեն , այս գայ-
թակղութեան պատճառած բմբուստու-
թիւնը արտայայտուած է այնքան ուժ-
գնութեամբ , որքան հետեւեալ Սաղ-
մոսին մէջ որ պատրաստած է Ասափ ,
Դաւիթի մէկ ընկերը :

«Այո , Աստուած բարի է Իսրայէլի
համար :»

Անոնց համար որոնք ուղղասիրտ են :

Բայց ոսոսանելու վրայ էի ,

Ոտքերս գրեթէ սահեցան ,

Որովհետեւ կը զայրանայի անօրէն-
ներու դէմ , տեսնելով չարերու երջան-
կութիւնը :

Անոնց համար , կարծես մինչեւ մահ ,
վիշտ չկայ երբեք , կ'ըսէի ես ինծի ,
Իրենց մարմինը լեցուն է ուժով .

Անոնք մահկանացուներու վիշտէն
բաժին չունին ,

Անոնք միւս մարդոց պէս չեն տան-
ջուր :

Անիրաւութիւնը անոնց ներսէն կը
հոսի ,

Անոնք կը ծաղրեն , գէշ ճառեր կը
խօսին ,

Ամբարտաւան խօսքեր կ'արտասա-
նեն ,

Անոնց բերանը նոյնխակ երկինքը
կ'անարգէ :

Այսպէս են չարերը ,

Միշտ երջանիկ , անոնք կը բազմա-
պատկեն իրենց հարստութիւնները :

Ուրեմն , ի զո՛ւր սիրտս անարատ
պահեցի ,

Ու ձեռքերս անմեղու թեամբ լսեա-
ցի :

Ամէն օր կը տանջուիմ :

Ամէն առտու կը պատժուիմ :

«Ամէն օր կը տանջուիմ» : Ուրեմն ,
Պա՛րոններ , վաղանցուկ պարտութիւն
մը չէ միայն , այլ յարատեւ ճնշում մը :
Արդարը , կարծէք , ոչինչի կը վերածուի
չարէն : Ու որքա՛ն կը տառապի արդա-
րը : Իրեն համար հոգեկան ահելի տան-
ջանք մըն է այս : Ի՞նչպէս պիտի կարենայ
անոր սոսկումը մեղմացնել :

Միեւնոյն Սաղմոսին վերջաւորու-
թիւնը կը սորվեցնէ մեզի անոր դար-
մանը :

«Եթէ ըսած ըլլայի , ո՛վ իմ Աստ-
ուած , անոնց պէս պիտի խօսիմ ,

«Ես դաւաճանած պիտի ըլլայի քու
որդիներուդ ցեղին» :

Չէ՞ք տեսներ երեւան գալը հոս , ա-
ւելի ճիշդը դարձեալ երեւան գալը , Սաղ-
մոսեղբոր հոգիին մէջ ներքին իրակա-
նութեան մը , որով չի դադրիր խշխշէ ,
և շատ բարձրէն , հակառակ վայրագ յաղ-
թականներու բոլոր բրտութեանց , իր
թշնամիներուն բազմութեան վրայ :

Ու այդ ներքին իրականութիւնը
Գաւթի հոգիին յարաբերութիւնն է Աս-

տուծոյ հետ , յարաբերութիւն մը , որ իր
մէջ որդիական բան մը ունի : Ո՛հ , ան-
տարակոյս Յիսուսի Աւետարանով յայտ-
նաբերուած լեցունիկ և ճշմարիտ որդիա-
կան կապը չէ տակաւին ան : Եթէ կ'ու-
զէք , այդ որդիական կապին մէկ շուքն
է , բայց ատով հանդերձ , չա՛տ թանկա-
զին : Այդ կա՛պն է՝ որ Ասափին կ'օգնէ
վերցնելու այն ծանրութիւնը , որուն
ներքեւ , ինչպէս ինք կ'ըսէր , մօտ էր
ընկճուելու :

Մտիկ ըրէ՛ք անոր .

«Երբ խորհեցայ ըմբռնել Խորհուր-
դը , դժուարութիւնը մեծցաւ աչքերուս
առջեւ , միեւնեւ այն ատեն երբ մտայ
Աստուծոյ Սրբարանը , և դիտեցի չարե-
րու վախճանը :

Այո , ո՛հ Տէր , դուն զանոնք լպրծուն
ճամբաներու վրայ գրիր , դուն զա-
նոնք վար կը ձգես , և անոնք աւերակ-
ներ են միայն : Եւ ահաւասիկ , ակնթար-
թի մը մէջ , անոնք կործանուած , փը-
ճացած են , անոնք կ'անհետին զարհուրելի
փլուզումի մը մէջ . ինչպէս մարդ երազ
մը կը վանէ արթննալէն վերջ , այնպէս
ալ , Տէ՛ր , քու զարթումիդ , քեզմէ կը
հեռացնես անոնց պատկերը» :

Այսպէս , Պա՛րոններ , արդարը , հե-

ուս շնանալէ չարին անլուր յաջողութիւններէն, ընդհակառակը, կը տեսնէ անոնց արմատական դիւրաբեկութիւնը: Եւ ասոր համար, ան պէտք չունի հեռալուր անկումներու, որոնք մերթ կը յաջողեն չարին յաջողութիւններուն: Արդարին սիրտը չի բանտարկուիր ժամանակաւոր և նիւթական սահմաններու մէջ, որովհետեւ ան գիտէ՝ թէ անոնց մէջ տեւական բան մը չկայ: Անոր համար, հոգեկան և յաւիտենական անդորրութիւնը հաստատապէս իրական է լոկ: Ան կ'երգէ, Սաղմոսերգուին հետ.

«Երկինք կը կործանին, բայց դուն, ո՛ր Աստուած, դուն կաս,

Անոնք լաթի մը պէս պիտի մաշին,
Դուն զանոնք պիտի փոխես վերարկուի մը պէս,

Եւ անոնք պիտի փոխուին,
Բայց դուն պիտի մնաս անփոփոխ,
Եւ քու տարիներդ վախճան պիտի չունենան»:

Այսպէս է այն տեսիլը, զոր արդարը կը գիտէ ինքն իր մէջ, Պա՛րոններ:

Երբեմն վայրկեաններ, երեւոյթները, որոնց մէջ արդարը դատապարտուած է ապրիլ, այնքան շացուցիչ կը

դառնան որ պահ մը այդ տեսիլքը կը մթաղնի: Բայց երբ արդարը խորասուզուի իր հոգւոյն խորութիւններուն մէջ կամ Աստուծոյ մէջ, կ'ազատի անոնց տիրապետութենէն: Եւ այն ատեն կը բարկանայ ինքն իր դէմ, նոյնիսկ առաջին վարմունքը ապուշ որակելու աստիճան:

«Երբ սիրտս տխրէր

Ու զիս խորապէս յուզուած զգայի

Ես ապուշ էի և անմիտ»:

Եւ ողբերգութիւնը կը վերջանայ սիրոյ և երախտագիտութեան երգով մը՝ ուղղուած Աստուծոյ, որով ուրեք ատեն նէ աւելի, արդարը վճռած է ապրիլ:

«Սակայն քեզի հետ պիտի ըլլամ ես միշտ,

«Դուն իմ աջ ձեռքս բռնեցիր,

«Դուն պիտի առաջնորդես ինծի քու խորհուրդովդ,

«Ու փառքիդ մէջ պիտի ընդունիս զիս ետքէն:

«Երկինքի մէջ քեզմէ ուրիշ ո՞վ ունիմ:

«Երբ քեզի հետ եմ, ալ երկրի վրայ ուրիշ բան չեմ ուզեր

«Միսս ու սիրտս կը մաշին,

«Դուն իմ սրտիս ժայռը

«Եւ իմ բաժինս ես առ յաւէտ, ո՛ր Աստուած իմ»:

«Անոնք որ Բեզմէ հեռանան պիտի կործանին»,

«Բայց, ես Աստուծոյ հետ ըլլալուս համար, ցնծութեան մէջ եմ»,

«Ու իրեն է որ կ'ապաւնիմ»:

Թերեւս, Պա՛րոններ, կը վախնաք թէ կորսնցուցած եմ ձեր այդքան վշտագին մտայուզութիւնը. չարէն ճգմուած արդարին համար ո՞ւր է աստուածային զօրութիւնը: Ձեր վախը անտեղի է, միշտ այդ հարցը աչքի առջեւ ունեցած եմ: Միայն, հաճեցէք լաւ նկատի առնել՝ թէ այդ մտայուզութիւնը հանդարտեցնող պատասխաններուն ոեւէ մէկը պիտի չըմբռնէք, առանց հետեւեալ պայմանին.

Հաւատալ Աստուծոյ բարութեան և արդարութեան, փնտռել բարութիւնը և արդարութիւնը, ոչ թէ արտաքին աշխարհին մէջ, ուր անոնք գոյութիւն չունին, պէտք չէ նոյնիսկ ենթադրել թէ անոնք կրնան գոյութիւն ունենալ, այլ ձեր ներաշխարհին մէջ, ձեր հոգւոյն մէջ, որ անոնց ճշմարիտ վայրն է: Ու զանոնք փնտռել, ո՛չ թէ ծուլօրէն, որպէս թէ անոնց արժէքը միջակ բան մը ըլլար,

այլ ուժգնօրէն, ինչպէս կ'ըսէ Յիսուս, «ծախելով ամէն բան, զնելու համար թանկագին մարգարիտներ, որոնք իրական են», մէկ խօսքով, պէտք է մեր սիրտը մաքուր ըլլայ: «Երանի՛ անոնց որոնց սիրտը մաքուր է, որովհետեւ անոնք զԱստուած պիտի տեսնեն» ու այս պայմանով միայն պիտի զգան անոր օգնութիւնը:

Անտարակոյս, այն մարդը որ մտած է վճռականօրէն այս ճամբու մէջ, պիտի զգայ, Սաղմոսերգուին նման, երբեմն վայրկեաններ, թէ ոտքերը կը սայթաքին: Բայց այն ատեն, Սաղմոսերգուի պէս, դարձեալ պիտի գոչէ առ Աստուած. «Ո՞ւր ես, Աստուած իմ»: Եւ Աստուած անոր պիտի պատասխանէ. «Ես քու ներսդ եմ, քեզի հետ եմ, բանէ մը մի՛ վախար, երեւութապէս միայն կը լքեմ քեզ, չարը ժամանակ մը կ'ապրի լոկ, արդարը կը մնայ առ յաւէտ»:

Պա՛րոններ, ասուածային օգնութիւնը եապէս ներքին լոյս մըն է այս ճշմարտութիւնները տեսնելու և նոյնպէս ներքին ոյժ մը՝ այդ լոյսին կարենալ հետեւելու համար: Իցի՛ւ թէ, ըստ Սաղմոսերգուի տարբեր մէկ բացատրութեան,

կարենայինք բնակիլ աստուածային օգնութեան, այսինքն աստուածային լոյսին մէջ, և զգենուլ աստուածային ուժը:

Իմ հաւատացեալ եղբայրներ, դուք կը հասկնաք իմ մաղթանքս, և դուք իմ եղբայրներ, որ չէք հաւատար տակաւին, պիտի հասկնաք դուք եւս զայն, որովհետեւ իմ մաղթանքս կը նշանակէ ասիկա և այդ չի կրնար խորունկ արձագանգ մը չգտնել ձեր հոգւոյն մէջ, ինչ որ ալ պատահի — ու ասոնք յաճախ գործածուած բացատրութիւններ են Սաղմոսներու մէջ — ինչ որ ալ պատահի, կ'ըսեմ, զգուշացէք չարէն և գործեցէք բարին, և Տիրոջ աչքերը, ինչպէս կ'ըսէ Սաղմոսերգուն, ձեր վրայ պիտի ըլլան: Տէրը, որուն համար կ'ըսէք թէ չի տեսներ, ձեզ պիտի տեսնէ, և օր մը պիտի յայտնուի ձեզի, իր ամբողջ բարութեան և կարողութեան մէջ, և դուք ալ ձեր կարգին պիտի տեսնէք զայն և ուրախութենէ պիտի ցնծաք: Հոգեպէս կը խնդրեմ իրմէ որ այդպէս ըլլայ:

ԶՂԶՈՒՄԸ

ԿԸ ՄԵՂՄԱՑՆԷ ՄՏԱՅՈՒԶՈՒԹԻՒՆԸ

ԴԱԻԻԹ ԿՍՊԱՇԽԱՐԷ

Պա՛րոններ,

Եթէ, իր գործերուն, ամէն վայրկեան հակառակող արտաքին ուժերու դէմ մարդ ինքզինքը սարսափելիօրէն անպէն կ'զգայ մերթ, կրնայ գոնէ ըսել՝ «Իմ երեսն չեն այս հակառակութիւնները», և այս համոզումով մեղմացնել իր անյաջողութեանց առթած ցաւազին ըզգացումը:

Այսպէս չէ, սակայն, մարդուս ներաշխարհին մէջ, բարոյական մարզին մէջ: Հո՛ն, ընդհակառակը, պարտութեան պաւազային, մարդ գիտէ՝ թէ յանցաւոր է ինք. և ասոր համար ինքն իրմէ դժգոհ է, ինքզինք կ'ամբաստանէ: Կսկիծը այն հոգիին, որ կը գիտակցի՝ թէ ուզած է իր անկումը, ինք պատճառ եղած է անոր, կը կոչուի խղճի խայթ:

Հին հեթանոս շրջանի ամէնէն հուշա-

կաւոր քերթողները նկարագրած են, սոսկալի պատկերներով, խղճի խայթի ողբերգական փուլեր, և ասիկա իրենց հրաշակերտներուն նուազագոյն գեղեցկութիւններէն մէկը չէ: Բայց, այդ քերթողները աւելի անդին չեն անցեր, որովհետեւ իրենց ամբողջ գիտութիւնը կը կայանար ոճրագործը կատաղութեան վրէժխնդիր գիցուհիներուն յանձնելու մէջ: Փրկագործող քաւութեան, աստուածային ներման, գոյութեան անգամ չէին կասկածեր անոնք: Յիսուսէն առաջ, այդ սփոփարար իրականութիւնները ծանօթ էին Աստուծոյ ժողովուրդին միայն: Մարգարէները աստուածային զթասըրտութեան յայտնագործման գլխաւոր պաշտօնեաներն եղան:

«Ես չեմ ուզեր մեղաւորին մահը. թող ապաշխարէ և ապրի» (Եզեկիէլ):

«Դարձէք առ իս ձեր բոլոր սրտով, և պահով և լալով և կոծելով» (Յովէլ):

«Թող ամպարիչտը թողու իր ճամբան և անօրէնը՝ իր մտածումները. թող մին և միւսը վերադառնան Տիրոջ, և Տէրը պիտի զթայ իրենց, որովհետեւ ան հարուստ է ներողամտութիւնով» (Եսայի):

Աստուծոյ՝ մեղաւորներուն ուղղած

այս խանդաղատալից կոչերը, եկեղեցիներումուծած է իր Մեծպահոց ժամերգութիւններուն մէջ, և այս ձեւով եկեղեցին կը շարունակէ կատարել մարգարէներու առաքելութիւնը մեր մէջ: Իրմով մինչեւ մեզի կ'երկարի անոնց ուժեղ պատգամը:

Ապաշխարութեան առաջին վարդապետները, եթէ կարելի է այսպէս ըսել, մարգարէները եղան ուրեմն: Միայն ա՛յս մասնայատկութիւնը մարգարէներուն, մեր երախտագէտ հիացման կ'արժանացընէ զանոնք: Աստուածաշունչի մէջ անձնաւորութիւն մը կայ սակայն, որուն անկումն ու վերականգնումը կենդանի արտայայտութիւններն են մարգարէներու վարդապետութեան:

Բոլոր դարերու մեղաւորները անկէ կ'ստանան իրենց զղջումի բառերը: Ան՝ ամէնէն հռչակաւոր նախահայրերէն մէկըն է անոր՝ որ պիտի ազատէր՝ ետքէն՝ մարդկութիւնը մեղքի լուծէն. ան Դաւիթ թագաւորն է, որուն անսասան վրստահութիւնը առ Աստուած տեսանք երէկ: Դաւիթ մեղանչեց, բայց խորապէս զգաց իր մեղքին ծանրութիւնը: Եւ ան, ամէն մարդէ աւելի, ներում հայցեց Աստուծոյ: Եւ այս պատճառով, մեզի հա-

մար ապաշխարութեան օրինակ մըն է :
Հետեւինք Դաւիթին , և պիտի գտնենք
մեղմացումը այն սրտածմլիկ մտա-
յուզութեան , զոր մեղքը կը ցանէ այն
հոգիին մէջ , որ դժբախտութիւնն ունե-
ցած է անկէ պարտուելու :

Ա

Յիշեցնենք քանի մը բառով Դաւիթի
ոճիրը : Ասիկա անհրաժեշտ է խելամոե-
լու համար Աստուծոյ գթասրտութեան :
« Ողորմէ՛ ինծի , ո՛ր Աստուած իմ , քու
մեծ ողորմածութեամբդ » , կը գոչէ
մեղաւորը : Արդ , ինչպէս կ'ըսէ Սուրբ
Օգոստինոս , մարդկային թշուառութեան
մեծութիւնն է որ ի յայտ կը բերէ Աս-
տուծոյ գթասրտութեան մեծութիւնը ,

Գիտէք , Պա՛րոններ , թէ ի՛նչպէս
Դաւիթ մեղապարտ սիրով սիրեց Բեր-
սաբէն , կինը Ուրիի , իր բանակի հրա-
մանատարներէն միոյն և ոչ միայն շը-
նացաւ անոր հետ , այլ նաեւ կարգ մը
զազլիր մեքենայութիւններով , իր սիրա-
յին մրցակցէն ձերբազատուեցաւ , զայն
սպաննել տալով թշնամիի հարուածնե-
րուն ներքեւ : Ահա՛ յանցանքը իր ամ-

բողջ սոսկումով : Այն ատեն , կը շարու-
նակէ աստուածաշունչ պատմութիւնը ,
Տէրը Դաւիթի քով առաքեց Նաթան
մարգարէն , որ իրեն ըսաւ . « Լուծէ՛ այս
խնդիրը . քաղաքի մէջ երկու մարդիկ
կային , մէկը՝ հարուստ և միւսը՝ աղքատ :
Հարուստը շատ մը հօտեր և ոչխար-
ներ ունէր , բայց աղքատը միայն ոչ-
խար մը ունէր , շատ փոքրիկ ոչխար մը ,
զոր գնած էր : Աղքատը զայն կը սնու-
ցանէր և ան կը մեծնար իր զաւակնե-
րուն հետ մէկտեղ : Անոր ձեռքէն կ'ու-
տէր , բաժակէն կը խմէր և ծոցին մէջ
կը քնանար : Օր մը , հարուստը հացկե-
րոյթ տուաւ իր բարեկամներէն մէկուն ,
և կերակուր պատրաստել տալու համար ,
իր հօտերուն չգաւաւ , այլ յափշտակեց
աղքատ մարդուն ոչխարը և զայն հրամ-
ցուց իր քովը հիւր եղող բարեկամին » :
Դաւիթի զայրոյթը ուժգնօրէն բորբոքե-
ցաւ այդ մարդուն դէմ , և ըսաւ Նաթա-
նի . « Կենդանի՛ է Տէր , մահուան արժա-
նի է այդ կերպ գործող մարդ մը : Մէկ
ոչխարի տեղ եօթ ոչխար պէտք է տայ
ասանկ գործ մը կատարած ըլլալուն և
անգույթ ըլլալուն համար » : Այն ատեն
Նաթան ըսաւ Դաւիթի . « Դո՛ւն ես այդ
մարդը » : Դաւիթ հասկցաւ իր ոճրին մե-

ծուծութիւնը և գոչեց. «Այո՛, Աստուծոյ գէտ մեղանչեցի»:

Քանի մը օր յետոյ, մեռաւ շնոր-
թեան ծնունդ տղան: Այս անգութ վիշ-
տը օգտակար եղաւ որ յանցաւորը իր
ներսը աւելի պայծառօրէն տեսնէ: Մի՛
մոռնաք, Պարոններ, որ այդ շրջանին,
Արեւելքի ո՛չ մէկ բռնակալ թագաւոր
ինքզինք ոճրագործ պիտի նկատէր
հպատակներէն միոյն վրայ, իր գերա-
գոյն հեղինակութիւնը գործադրած ըլ-
լալուն համար: Հպատակները, պատե-
րազմիկ կամ կին, իր «ապրանք»ը, չէին:
Թագաւորին հպատակին ծառայելէ տար-
բեր գեր մը ունէին աշխարհի վրայ: Ու-
րեմն, այն օրը ուր անոնք արգելք հան-
դիսանալին իր քմայքներէն մէկուն, ի՞նչ
բանի արժանի էին, եթէ ոչ փճանալու:
Առ առաւելն, նախնի Դաւիթին նա-
խատեսած պատիժներու նման պատիժ-
ներու իրագործումը կամ ազգարարու-
թիւնը, զանոնք պիտի մղէր պաշտելու
խորհրդաւոր էակ մը, որ հաւատարա-
կըշուութիւն մը պիտի ստեղծէր թերեւս,
անոնց ուրիշներու պատճառած և իրենց
անձամբ կրած ցաւերու մէջ: Արդ,
Դաւիթի վրայ կայծակի արագութեամբ
ինկող պատիժը, կ'արթնցնէ իր մրափող

խիղճը: Այդ կայծակը միայն անոր
հանգիստը պիտի չվրդովէ, այլ սրտին
բոլոր խորութիւնները պիտի լուսաւորէ
և ի յայտ պիտի բերէ անբաղդատելիօ-
րէն նրբին զգացումներ: Հետեւինք այդ
զգացումներու աճման և զարգացման
Դաւիթի հոգիին մէջ, մեզի օժանդակ
ունենալով Ապաշխարութեան Սաղմոս-
ները, և մասնաւորապէս յիսներորդ Սաղ-
մոսը, «Ողորմեա ինձ, Աստուած»ը, ու-
րուն գաղափարները այնքան բարձր են
որ երեսուն դարերէ ի վեր, ան կը ծա-
ռայէ արտայայտելու զղջման զգացում-
ները, Հրեաներու՝ նախ, և յետոյ, քը-
րիստոնեայ անհամար սերունդներու:

Դաւիթի իմացականութեան պայ-
ծառութիւնը, զոր կիրքը խափանած էր,
վերստին փայլեցնելու համար, նախնի
բաւականացաւ թագաւորին ոճիրը, որ-
պէս ուրիշի մը ոճիրը ներկայացնելով:
«Դո՛ւն ես այդ մարդը», խօսքը, պատ-
ռեց Դաւիթի գիտակցութիւնը խափանող
քօղը և զայն իր մեղքին հետ գէտ յան-
գիման դրաւ:

Աղքատը, որուն միակ ոչխարը յա-
փշտակած էր և ետքէն օպաննել տուած,
վերացական բան մը ըլլալէ գաղթեցաւ
Դաւիթի համար: Աղքատը գոյներ զգե-

ցաւ իր աչքերուն առջեւ, անոր մէջ
Դաւիթ՝ բարեկամ մը տեսաւ, իր զին-
ուորներէն մէկը, պատերազմի իր հա-
ւատարիմ ընկերներէն մէկը, որ շատ մը
առիթներով, վեհանձնօրէն ինքզինք մահ-
ուան ենթարկած էր ազատելու համար իր
կեանքը: Պա՛րոններ, ռազմադաշտի մէջ
կնքուած բարեկամութիւնն է, սիրտերը
առնական թափի մը մէջ յայտնաբերող
բարեկամութիւնն է, որ ամէնէն առաջ
խօսեցաւ պատերազմիկ Դաւիթի սրտին
խորը, և հոն արծարծեց սա՛ն տանելի
մտածումը. այն որ իր բոլոր զօրութիւ-
նով աշխատեցաւ ինծի յաղթանակներ
ապահովելու, այն որ իր կեանքը վտան-
գեց իմ յաղթանակս և իշխանութիւնս
ապահովելու, ա՛յն է որ նենգութեամբ
մահուան գիրկը նետեցի:

Բայց, Դաւիթի ոճիրը փառած չէր
միա՛յն իր զոհերուն: Ուրիշ մըն ալ վի-
րաւորուած էր անոնց հետ միասին. Ան
Սինայ լեռան վրայէն յայտարարուած օ-
րէնքներու հեղինակն է, Ան որ կ'ըսէ.
«Դուռն պիտի չսպաննես, քու ընկերիդ
կնոջ պիտի չցանկաս»:

Դաւիթ, թագաւոր մը ըլլալով հան-
դերձ, կարո՞ղ էր քարին վրայ քանդակ-
ուած վճիռները ջնջել և անհետացնել

Օրէնքը, զոր բոլոր դարերը պիտի ըն-
դունին, որպէս օրէնքը կեանքին: Ո՛չ,
նոյն ինքն Տիրոջ առջեւ ելլել հարկ է:
Այն զոր Աստուած ընտրած է կառավա-
րելու համար, պէտք է հաշիւ տայ իր
իշխանութեան գործադրման շուրջ: Ան
չի կրնար խուսափիլ Աստուծոյ հետ գէմ
յանդիման դալու պարտքէն:

Եթէ Դաւիթէն կախում ունենար
գործած գէշութիւնը դարձանել, թերեւս
կարելի էր խորհիլ՝ թէ Աստուծոյ ներկա-
յանար և ըսէր. «Բան մը չկայ, ամէն
բան կարգադրուած է. ա՛լ ոեւէ մէկը
զանգատելու պատճառ մը չունի»: Բայց
անդարմանելին կայ կեանքին մէջ, Պա՛-
րոններ, և ո՛չ մէկ զօրութիւն, նոյնիսկ
աստուածային, չի կրնար արգելել որ
տեղի չունենայ, ա՛յն որ տեղի ունեցած
է անգամ մը:

Դալով՝ սպաննելէ վերջ վերստին
կենդանացնելու խնդրին, այդ բանը աշ-
խարհիս մէջ ամէն մարդու կարողու-
թենէն վեր է:

Փախչի՞լ. անհնարին է: Բոցավառ
պատմութեանը այնքան զօրաւոր կերպով
կը փակի յանցաւորի մօտ որ անկարելի
է զայն հանել: Ու անոր մեղքը իր աչ-
քերուն առջեւն է անդադար:

Եթէ նոյնիսկ յաջողի սպաննել իր խղճի խայթը, ան պիտի չկարենայ ծածկուիլ Աստուծոյ աչքէն: Ինչպէս Ադամ դրախտին մէջ, ան պիտի լսէ Բարձրեւոյն ձայնը. «Դաւիթ, Դաւիթ, ո՞ւր ես»: Խղճի խայթէն խելացնոր մարդը գլուխը կը զարնէ իր խկ ձեռքով շինած վանդակի ձողերուն. բոլոր ելքերը բռնուած են, բացի ասկէ, խոսովանիլ իր յանցանքը: Ո՛հ, անտարակոյս դժուարին է ինքզինք ամբաստանել և ըսել. «Մեղանչեցի». բայց խօսելու այս կերպը միայն արժանի է մարդուն: Խոստովանութիւնը պատասխանատու մարդու մը գոռոզ պահանջքը չէ, որ կարելի ըլլայ ըսել. «Այո՛, այս բանը ըրի, ընելու իրաւունք չունէի, բայց, ես ազատ չե՞մ կեանքս ուզածիս պէս վարելու»: Ո՛հ, հպարտութեան տեղ, համեստութիւն. արհամարհոտ ճակատի տեղ, որուն ետեւ սոսկալի վախ մը կը գտնուի, խոնարհ և զղջալի ճակատ մը, պաղատագին ճիչ մը գոլթ հայցող: Այս է Դաւիթի ընթացքը:

«Ո՛ր Աստուած, կը գոչէ Դաւիթ, զիս մի՛ ջախջախեր քու բարկութեամբդ: Արդէն մարմինս կը դողդղայ

և ոսկորներս սարսաժ են: Հոգիս տագնապալից է, ուժգնօրէն տագնապալից. լսէ՛, գիշերցերեկ արձակած հեծեծանքներս, տե՛ս այն արտասուքները, որոնցմով կը թրջեմ խշտիս...»:

«Անգունդին խորէն կ'աղօթեմ առ քեզ. խնդրեմ ունկնդիր ձայնիս, ուշագիւր եղիր պաղատանքներուն: Յոյսս քու վրագ դրած եմ, և արչալոյսը ըսպասող գիշերապահներէն աւելի բուռն կերպով, ես առ քեզ կը դառնամ իմ նորածին վստահութեամբս: Լաւ գիտեմ որ, եթէ պատժել ուզէիր բոլոր անօրէնութիւնները, ո՛չ ոք պիտի կարենար դիմադրել քեզի: Բայց քու քովդ են ներողամտութիւնը, զթասրտութիւնը և քու ներսդ՝ յորդաբուխ փրկագործութիւն մը»:

«Դուն ես որ կը ներես բոլոր անօրէնութիւններուն, կը դարձանես բոլոր տկարութիւնները, կ'ազատես կեանքը մեղաւորին, անոր՝ բարութեան և զթասրտութեան պսակը տալու համար: Դանդաղ ես պատժելու մէջ և շատ գլթաոյրտ, դուն յաւիտենաբար չես զայրանար, չես սպառնար առ յաւիտ, երկինքը որքան որ բարձր է երկրէն, այնքան քու զթասրտութիւնդ մեծ է քեզմէ

երկնչողներուն հանդէպ: Որքան արեւելքը հեռու է արեւմուտքէն, այնքան դուն մեզմէ կրնաս հեռացնել մեր անօրէնութիւնները: Քեզմէ երկնչողներուն հանդէպ, հօր մը իր զաւակներուն՝ սնուցած խանդաղատանքը ունիս: Եւ դուն չե՞ս ճանչնար մեր տկարութիւնները, մենք որ փոշի ենք պարզապէս: Տե՛ս, մարդու օրերը խոտի նման են. ան կը ծաղկի դաշտերու ծաղկին նման, բայց հով մը կ'անցնի վրայէն, ան ոչ եւս է, և տեղն ուր բուսած էր, ալ զինք չի ճանչնար»:

Դաւիթ ի՞նչ կ'ակնկալէ սակայն, այդ դերագոյն բարութենէն: Անցեալը կը ջնջուի: Հակառակ տրամաբանութեան, որ առանձին ձգուած՝ կը պատասխանէ՝ թէ անկարելի է անցեալը ջնջել, իր սիրտը կը խոյանայ, անսասան յոյսով մը, գէպի վերանորոգում: Ու ամէն բանէ առաջ, Դաւիթ կը խնդրէ մաքրուիլ. «Առաւել եւս լուս զիս իմ անօրէնութենէս: Յօդէ՛ զիս մշտիկով, ինչպէս, հին ատենները, Իսրայէլի տունները եւ գիպտոսի մէջ, ցօղուած էին զատկական ոչխարի արիւնով, որպէսզի հրեշտակի հարուածներէն զերծ մնան: Լուս՝ զիս, որպէսզի ձիւնէն աւելի սպիտակ ըլլամ:

Թող Աստուած չնայի իմ անօրէնութիւններուն, թող չարհամարհէ զիս, մեղաւորս. թող ինձմէ չհանէ իր Սուրբ Հոգին, որ հոգին է իմ կեանքիս»:

Եւ ապաշխարութիւնը, ըստ Դաւիթի, տեսակ մը վերածնունդ է: Աստուածային ազդարարութեանց անզգայ՝ քարեղէն սրտի մը փոխարէն, Դաւիթ կը խնդրէ սիրտ մը միսէ, կատարեւապէս հլու Աստուծոյ, աստուածային կամքի բոլոր արտայայտութիւններուն: «Անարատ սիրտ մը ստեղծէ իմ ներսս, ո՛ր Աստուած իմ, և ուղիղ ոգի մը դիր իմ ներսս: Զօրացուր զիս քու գերագոյն հոգիովդ. քու հոգիովդ ազատէ զիս թափուած արիւնէն»: Դաւիթին խնդրած վերածնունդը իր ներսը պէտք է ստեղծէ ցնծութիւն և հրճուանք, պէտք է բարձրացնէ զինք այն տկարութենէն, զոր կ'զգայ թէ ունի: Իր նուաստացած, ջախջախուած ոսկորները պիտի ցնծան և այն ատեն վերստին պիտի սկսի հաւատարիմ ծառայի իր գործին: Տէրը, նոյն ինքն պիտի բանայ իր շրթները, և բերանը Աստուծոյ փառաբանութիւնները պիտի հիւսէ, մեղաւորներուն՝ Տիրոջ ճամբան պիտի սորվեցնէ և անհաւատները՝ դարձի պիտի բերէ:

Բ

Որովհետեւ, Դաւիթ կրցաւ ըմբռնել՝ թէ մեղքը վերջնական վիճակ մը չէ և թէ ո՛վ որ Աստուծոյ կ'ընծայէ ցաւէն ընկճուած հոգիի մը, խոնարհ և զղջալի սրտի մը զոհը, իր վրայ Աստուծոյ գթասրտութիւնը կը հրաւիրէ, իր մեղքը իրեն ներուեցաւ:

Բարձր գաս մը չկա՞յ հոս բոլոր մեղաւորներուն համար: Մի՛ կարծէք՝ թէ Ապաշխարութեան խորհուրդը կարենայ ճշմարիտ զղջումին տեղը բռնել, և թէ Յիսուսի պարգեւները, իր օրէնքին ներքեւ ապրող մարդոց շնորհած մենաշնորհները, զորս հին Հրեաները չէին ճանչնար, մեր պայմանները փոխած ըլլան այնչափ որչափ որ մենք պէտք չունենանք Ապաշխարութեան ներուժ օժանդակութեան: Ինչպէս որ Աստուած չէր ընդունել հին օրէնքի զոհերը լոկ, նոյնպէս ալ քահանային թողութիւնը իր արժէքէն զուրկ է եթէ չհեղու զայն ընդունելու պատրաստ հոգիի մը մէջ: Եւ այս պատրաստութեան համար է որ Դաւիթ մեզ կը ներկայանայ որպէս օրինակ:

Իր վրայ ծանրացող պատիժներն են որ Դաւիթին մէջ կ'արթնցնեն մեղքին

սուր զգացումը: Ան կ'ապրի, տպաւորութեան ներքեւ հետեւեալ գաղափարին, որ մեծ տեղ կը զբաւէ Խորայէլի հոգիին մէջ. ցաւը, իր բոլոր ձեւերով, մեղքին պահժմն է: Այս ըմբռնումը կը կը բխի, բնականաբար, այն եզական պայմաններէն, որոնց մէջէն անցաւ ընտրեալ ժողովուրդին կեանքը. և ինչ որ նախախնամութեան բռնած ընթացքին օրէնքը եղաւ Խորայէլի համար, կրնայ ըլլալ նաեւ նոր Ուխտի մէջ: Ասով հանգերձ, ճիշդ է որ տառապանքը նախախնամական նկարագիր մը կ'զգենու և մեզ կը մղէ զննելու մեր խղճին վիճակը: Մենք զմեզ չփակենք, Պա՛րոններ, այդ վշտալից տպաւորութիւններուն մէջ, ալ եւրաստագիտութեամբ ընդունինք այն տագնապը, զոր մեղքին ներկայութիւնը կ'ստեղծէ մեր հոգիին մէջ:

Ու, Սաղմոսերգուն պէս, ջանա՛նք ազատիլ այդ տագնապէն. փոխանակ մենք զմեզ յանձնելու յուսահատութեան, յիշե՛նք՝ թէ մեղքը անքաւելի չէ, թէ բոլոր մեղքերուն մեծագոյնը՝ յուսահատութիւնն է:

Այդ տագնապին և Աստուծոյ բաւորութեան զգացումին տպաւորութեան ներքեւ, կատարե՛նք այն բաները, ու

րոնք կը բարացուցեն ապաշխարութիւնը. խոստովանի՛նք մեր մեղքը, ամէն բանէ առաջ, զայն աստուածային լոյսով զիտելէ ետք, բոլորովին անկախ այն ցաւալի հետեւանքներէն, որոնք կրնան տեղի ունենալ խոստովանութենէն ետք, մեր անձին համար: Յետոյ Աստուծմէ հայցենք մաքրութիւն, որ վերածին հոգւոյն, անմեղ կեանքի մը հրճուանքը կ'առթէ վերստին: Վերջապէս, խոստանա՛նք, Սաղմոսերգուին պէս՝ թէ մեր հոգիին վերածնունդէն ետք, մենք պիտի աշխատինք, ո՛չ միայն դարմանելու մեր գործած մեղքին հետեւանքներն ու պատճառած դաշտակղութիւնները, այլ աշխատելու, կարելի եղածին չափ բեղմնաւոր առաքելութեամբ մը, ի նպաստ Աստուծոյ գործին:

Այս տրամագրութիւններուն մէջ, խոնարհաբար օգտուինք, Պա՛րոններ, այն օժանդակութենէն զոր Յիսուս կ'ընծայէ մեզի, Ապաշխարութեան խորհուրդին ուժով մեզ վերականգնելու համար մեր անկումներէն:

Սակայն, այսքան կարեւոր կէտի մը մասին որպէսզի պատրանք չունենաք, պարտք կ'զգամ ձեզի յիշեցնել ճշմարիտ միջոցը, որ ցոյց տրուած է նոյնինքն

Յիսուսի կողմէ, ապահով ըլլալու համար այն ներողութեան մասին, զոր մեր խղճին անհանգստութիւնը մեզ կը մղէ հայցելու Աստուծմէ: Տիրոջ մտքին մէջ ալ խստիւ պահանջուած պայմանն է ան՝ ներողութեան արժանանալու համար: «Դուք պիտի չափուիք այն չափով որ չափէք ուրիշները, ըսած է Յիսուս. ներեցէք և ձեզի պիտի ներուի»:

Եթէ այս բառերը տառապէս հասկընանք, այնպէս պիտի կարծենք՝ թէ Աստուծոյ մեզի շնորհած ներումը, անմիջական արգիւնքն է մեր եղբայրներուն մեր շնորհած ներման: Չգարմանանք, Պա՛րոններ, ո՛չ մէկ բան աւելի ներդաշնակօրէն կը համաձայնի Յիսուսի վարդապետութեան հետ քան ասիկա:

Իր Հայրը մեր Հայրն է. մենք երկնաւոր Հօր որդիներն ենք, ուրեմն՝ Բերիւստոսի եղբայրները: Ո՛վ որ այս որդիութիւնը և եղբայրութիւնը յարգէ, կը փրկուի:

Ճիշդ այս պատճառով, Յիսուս, մեր շրթներուն վրայ զնելով այն աղօթքը, զոր կ'ուզէիք իր Հօր, հոն չէ՞ մոռցած աւելցնել ոս խնդրանքը: «Ներէ՛ մեզի, ինչպէս մենք կը ներենք»:

Պա՛րոններ, չէ՞ք տեսներ՝ թէ, խոր-

քին մէջ, որքան պարզ է փրկուիլ մեղքին պատճառած մտայնագութենէն: Ամէն օր կ'արտասանէք «Հայր մեր»ը, ոչ թէ չըթանց, կը յուսամ, որովհետեւ այդ պարագային աւելի լաւ կ'ընէիք լռելով, այլ հոգեւին:

Արդէն, աստուածային աղօթքին առաջին երկու բաներուն առջեւ կանգ պիտի առնէք: «Հայր մեր» կ'ըսենք: Բայց Աստուած «Հայր իմ» կոչելու ի վիճակի եմ: Զայն իմ հայրս նկատեցի, ո'չ միայն արտաքին կեանքիս, այլ հոգիիս թաքուն գործերուն մէջ, «ի ծածուկ», ինչպէս կ'ըսէ Յիսուս, «ի ծածուկ» ուր միայն իր ակնարկը կը թափանցէ:

Հայր մեր: Ո՛ր Աստուած իմ, քեզ այսպէս անուանելով, չեմ ուզեր ծաղրել քեզ. սակայն ծաղրած կ'ըլլամ, երբ քեզ այսպէս անուանեմ, ու ապրիմ այնպէս՝ ինչպէս որ դուն գոյութիւն չունենայիր, այսինքն հնազանդելով քմահաճօյքներուս և կիրքերուս: Աւա՛ղ, Աստուած իմ, այդ դժբախտութիւնը ունեցայ ես: Շատ կը ցաւիմ: Քեզի արժանի զաւակ մը չեղայ. ասկէ վերջ կ'ուզեմ ըլլալ: Դուն թեւերդ կը բանաս ինձի, կ'ուզեմ հոն նետուիլ քու սիրոյդ ձայնը մտիկ ընելու հարտատ առաջադրութեամբ:

Ո՛հ, Պարոններ, եթէ յօժարէիք այսպէս ամէն օր, անկեղծօրէն, Աստուծոյ ներկայանալ, ես կ'երաշխաւորէի ձեր փրկութիւնը:

«Դուն զղջալից և խոնարհ սիրտ մը չես արհամարհեր, Տէր», կը գոչէր Դաւիթ «Ողորմեա ինձ»ին մէջ: Արդարեւ, այս յայտնութիւնը ինքնին մեծապէս ուժատու էր. բայց Աւետարանը, ինչպէս հոս և այլուր, եզակիօրէն ընդարձակած է Հին Կտակարանին մեր առջեւ բացած հորիզոնը: Զղջալից և խոնարհ սիրտ մը, ա'յն սիրտն է որ՝ երկնաւոր Հօր հետ իր որդիական յարաբերութիւնները խզելու դժբախտութիւնը ունենալէ ետք, կ'ուզէ վերսկսիլ զանոնք: Ան գիտէ՝ թէ ինք կարող է վերստին Աստուծոյ որդին ըլլալ, միայն լալով իր կուրացումին վրայ. և կուլայ կատարեալ անկեղծութեամբ:

Ո՛չ միայն Հայրը զինք պիտի չարհամարհէ, այլ զայն գրկաբաց պիտի ընդունի անհուն գորովով մը:

Հայր մեր: Հիանա'նք, Պարոններ, օրհնե'նք, գովաբանե'նք ընտիր ազնուութիւնը Քրիստոսի, մեր անդրանիկ եղբօր, որ մեզի իր երկնաւոր Հօր հետ խօսիլ սորվեցնելու համար, մեր չըթներուն

վրայ դրաւ բառ մը, զոր չենք կրնար արտասանել այնպէս ինչպէս որ պէտք է արտասանուի, առանց վերագտնելու այն զոր կորսնցնելու զժբախտութիւնն ունեցած ենք, և առանց որուն, անտարակոյս, չենք կրնար բան մը յուսալ երկնային ժառանգութենէն, ա՛յդ է. որդիական սիրտ մը երկնաւոր Հօր հանդէպ, եղբայրական սիրտ մը այդ Հօր բոլոր զաւակներուն հանդէպ, այսինքն բոլոր մարդոց հանդէպ:

ՀԱՄԲԵՐՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ՄԵՂՄԱՑՆԷ ՄՏԱՅՈՒՋՈՒԹԻՒՆԸ

ՅՈՒ ԿԸ ՀԱՄԲԵՐԷ

Պա՛րոններ,

Եթէ, իր տկարութիւններուն զգացումէն յառաջ եկող մտայուզութեան մեղմացումը մարդս կը գտնէ աղօթքին մէջ. եթէ, մտայուզութեան, որուն աղբիւրը մեղքն է, ապաշխարանքը իրեն դարման մը կ'ընծայէ, կայ նաեւ տարբեր մէկ մտայուզութիւն, որուն կ'ընկերանայ երբեք չատ զօրաւոր փորձութիւն մը, նոյնիսկ հաւատացեալ հոգիներու ներսը. ա՛յդ, տառապանքին պատճառած մտայուզութիւնն է: Պէտք է վախնալ որ զժբախտութեան հարուածին ներքեւ, մեր հաւատքը տեղի տայ, և յուսահատութեան, ըմբոստութեան, բարկութեան բնազդական հակազդեցութիւնը մեզ անջատէ Աստուծոմէ: Լո՛յս մը, ահա թէ ի՛նչ կ'ուզեն մեր հոգիները անհրաժեշտօրէն, եղբրական այս փորձու-

թեան մէջ: Որպէսզի վշտէն չընկ-
նուինք, պէտք է ըմբռնենք՝ թէ ան ի-
մաստ մը ունի: Մեր հաւատքը բաւա-
կան լուսաւոր պէտք է ըլլայ որպէսզի
կարենայ այդ իմաստը ցոյց տալ մե-
զի: Վիշտը կ'սպաննէ մեր մէջ ինչ որ
ապրիլ կը ձգտի. ան մեր ներսը երեւան
կը բերէ ուժեր, որոնց առաջին շարժու-
մը, բնագդական և գրեթէ անդրադարձ,
մեր կամքը ընկլուզել կ'սպառնայ: Ինչ
հակազդեցիկ ուժեր պիտի դնենք անոնց
դէմ, կարենալ պաշտպանելու համար
ինչ որ մեր ներսը ամէնէն բարձրն է, ա-
զատելու մեր հոգին կորուստէ, և օգնելու
անոր, որպէսզի Աստուծոյ առջեւ ուղիղ
կեցուածք մը ունենայ: Նկատելով որ
մենք գիտակից էակներ ենք և այդ պատ-
ճառով իսկ պատասխանատու՝ մենք մե-
զի, ընդունելու կամ չընդունելու փոր-
ձութիւնը, որուն ենթարկուած ենք,
պէտք է որ մեր ընդունելուն պատճառը
տրամաբանական ըլլայ: Վշտաշարժար
հոգին կարող կ'ըլլայ յաղթելու հակա-
ռակորդ ուժերուն և նոյնիսկ իրեն դէմ
միացած ամբողջ տիեզերքին, եթէ ըմ-
բռնէ՝ թէ տառապիլ մեծ բարիք մըն է:
Գի'տնալ, որ հո'ս, այս է մտայուզու-
թիւնը մեղմացնելու պայմանը: Գի'տ-

նալ, ոչ թէ ինչո՞ւ համար, այս կամ
այն մասնաւոր պարագային այս կամ այն
տառապանքը բարի է մեզի համար, — ո-
րովհետեւ ասիկա մեր ըմբռնումի սահ-
մաններէն դուրս է: Աստուծոյ մեզի հան-
դէպ ունեցած վարմունքին պատճառնե-
րը յայտնի պիտի ըլլան միայն վերջին
դատաստանի օրը — այլ գիտնալ՝ թէ իր
Նախախնամութիւնը, նոյնիսկ եթէ չգիտ-
նանք թէ ուր կը տանի մեզ, այս կամ
այն պարագային, մեզի համար բարի
առաջադրութիւններ ունի միայն:

Արդ, Հին Կտակարանի մէջ գլորք
մը կայ, որ կ'արձագանգէ մարդկային այս
գանգատին, և ամբողջովին նուիրուած
է տառապանքի հարցին վիճաբանու-
թեան: Յոբի գիրքն է: Հետեւի'նք
այդ կոհակներուն, որոնք կը տազնա-
պեցընեն Յոբի հոգին. այդ տեսարանը
պիտի զօրացնէ մեր հաւատքը: Անհրա-
ժեշտ է նաեւ նշել հոս՝ թէ Յոբի ժամա-
նակ աստուածային յայտնութիւնը տա-
կալին անկատար էր: Նոր Կտակարանը
մեզի շատ յստակ ուսուցում մը կ'ընէ
հանդերձեալ կեանքի և անոր վարձա-
տրութեանց մասին: Ներկայ կեանքը
անցք մըն է քրիստոնէին համար, պատ-
րաստութիւն մը՝ ապագայ կեանքին, ուր

պիտի կատարուի յաւիտեանական միացումը Աստուծոյ հետ: Ուրեմն, քրիստոնէին համար բացարձակապէս կարեւոր է որ իր միտքը յուզող խնդիրները ամբողջական լուծում գտնեն գերեզմանէն ասդին, և ան, քրիստոնեան, կ'սպասէ հաշուեյարգարի վերջին ժամուն: Անկասկած, ասիկա պատճառ մը է՝ որ քրիստոնեան արհամարհէ այն լոյսերը, որքան որ վատուած ըլլան անոնք, որոնք կրնան իրեն ընծայուիլ այս զարհուրելի խնդիրներու վերաբերմամբ:

Եթէ, Իսրայէլացիներու համար, անգիի կեանքի վերաբերեալ տեսիլները երկար ատեն մթափին, տարտամ եղան, եթէ իրենց աչքերը պէտք ունեցան որոշ ժամանակամիջոցի մը՝ վարժուելու այն լոյսերուն, զորս հետզհետէ Յայտնութիւնը կը բերէր, եթէ իրենց հեռանկարը, շատ մը պարագաներու մէջ, կը սահմանափակուէր միայն ներկայ կեանքով, և եթէ, վերջապէս, վշտին խնդիրը, նկատի առնուած ներկայ կեանքի պատիժներու և վարձատրութիւններու տեսակէտէն, իրենց հոգին կրնար մխրձել յուսահատութեան մօտ անձկութեան մը մէջ, ուրախ ենք նկատելով՝ թէ ինչպէս այդ իմաստուն հոգիներէն ոմանք, մու-

թին մէջ, գիտէին գտնել զիրենք Աստուծոյ տանող ճանապարհը:

Ա.

Յոբի գիրքը թուղթին վրայ կը քանդակէ յիշատակը Իսրայէլի օտար մարդումը, որ երկար ատեն ապրած էր ճոխութիւններու մէջ, և հակառակ ատոր, արդար էր, ուղղամիտ էր և կատարեալ՝ բոլոր տեսակէտներով: Բայց, ահա՛, օր մը, վիշտը այցելեց իրեն: Շատ մը փուլուններու ընթացքին, զրկուեցաւ իր բոլոր հարստութիւններէն, իր բոլոր զաւակներէն. վնասուեցան մարմինը, առողջութիւնը, և վերածուեցաւ մարդկային ձորձի մը, ինքզինքը վտարեց մարդկային ընկերութենէն, և օրերը անցուց գիւղին դռներուն առջեւ: Նստած՝ աղբակոյտի մը վրայ, մէկը այն աղբակոյտներէն, զորս կը տեսնենք այսօր ալ, այնքան յաճախ, Պաղեստինի քաղաքներու և գիւղերու մուտքին առջեւ:

Երբ իմացաւ կորուստը իր բոլոր հարստութիւններուն և զաւակներուն, Յոբ, երկրին սովորութեանց համաձայն, սուգ պահեց. պատուեց վերաբիզուն և

ածիլեց գլուխը, բայց անմիջապէս վերջ երկրպագութիւն ըրաւ և պաշտեց զԱստուած ըսելով. «Մերկ ելայ մօրս որովայնէն, և մերկ պիտի վերադառնամ հոն. Տէրը տուաւ, Տէրը առաւ, թող իր անունը օրհնեալ ըլլայ»: «Այդ բոլորին մէջ, դիտել կուտայ Սուրբ Գիրքը, Յոբ չմեղանչեց երբեք և անզգամ բան մը չըսաւ Աստուծոյ դէմ»:

Երբ հիւանդութիւնը հասաւ իր անդամներուն, կինը զինք մղեց Աստուած անիծելու և չվախցաւ նոյնիսկ ըսել. «Կը յարատեւե՞ս ուղղամիտ մնալ. անիծէ՞ զԱստուած և յետոյ մեռիր»: Եւ Յոբ կը պատասխանէ անմիջապէս. «Դու ինչ անմիտ կնկան մը պէս կը խօսիս. Աստուծոյ կ'ստանանք բարիք, ինչո՞ւ չըստանանք նաեւ չարիք»: Բայց վիշտը երկարելով՝ համբերութիւնը յոգնեցուց: Յոբ անիծեց իր ծնած օրը:

Գրքին էական մասը կը գտնուի ճառերու և անոնց պատասխաններուն մէջ, ուր հոգիները կ'երեւին իրենց ամբողջ մերկութեամբ:

Այժմ, փորձենք թափանցել Յոբի հոգիէն ներս և ապրինք իրեն հետ այդ վշտագին վայրկեանները: Սրբազան գրքին հեղինակը, գրքին սկիզբէն իսկ

մեզի կը մատնանչէ Յոբի տառապանքներուն պատճառը: Տեսակ մը պայքարի հրաւէր է ան, զոր Սատանան կ'ուզէ նոյնինքն Աստուծոյ, որ անոր արտօնութիւն կուտայ փորձել իր ծառան: Գրքին եզրակացութիւնը մեզի պիտի ցուցնէ առաքինութեան պսակումը, բայց արդարին զգացումներուն հետզհետէ մաքրուելէն ետք: Ու այդ մաքրումի օժապտոյտ գծին պէտք է հետեւինք մինչեւ այն տեղ, ուր ան կը միանայ նախախնամական գծին, Աստուծոյ կամքին կատարեալ միացումով մը: Վիճաբանութեան ջերմ հետաքրքրականութիւնը յառաջ կուգայ տառապող արդարին, Աստուծոյ ծրագիրներու անտեղեակ ըլլալէն, ծրագիր՝ որ պիտի յայտնուի լիովին, ողբերգութեան վախճանին: Պէտք չունիմ ձեզի մատնացոյց ընելու՝ թէ որքան խորապէս մարդկային է և մեր արդի իրականութեան համապատասխան, խընդիրը այս կերպով ներկայացնելու ձեւը:

Երբ իր բարեկամները երկար ատեն անշուշտ իր քով կը կենան, վշտին սաստկութիւնը, փորձութեան յարատեւութիւնը, Յոբի պայծառ և ուղիղ հոգիին վրայէն ամպ մը կ'անցնեն, և զինք կը մղեն գանգատելու: Ան կ'անիծէ իր

ծնած օրը: Անոր կը թուի թէ ինք խաղալիկն է չար ուժերու, որոնք հաճուք կը զգան զինք չարչարելէ:

«Ինչո՞ւ համար դժբախտներուն լոյս տրուի,

եւ կեանք՝ անոնց որոնց հոգին լեցուն է դառնութեամբ,

Անոնց որոնք մահուան կ'սպասեն ու մահը չի գար,

Անոնց որոնք զայն գանձէ մը աւելի կ'սպասեն,

Անոնց որոնք երջանիկ են, ուրախութենէ կը ցնծան,

եւ կը հրճուին երբ գերեզմանը տեսնեն...»

Այս խօսքերը կ'ըմբոստացնեն երեք բարեկամները, որոնք լաւ կ'զգան թէ իրերու դէմ եղած անէծք մը, անէծք է նաեւ Անոր, որ զանոնք ստեղծած է: Կը ջանան, երկար ճառերով, ապացուցանել Յոբին՝ թէ Աստուած առանց պատճառի իր արարածները չի պատժեր և ան «չ'ուրախանար անմեղի տառապանքներով»: Յոբի սխալ մտածումը մարելու համար, անոնք ցոյց կուտան այն իմաստը, զոր ունի վիշտը, քստ իրենց, և կը յիշեցնեն մեղքի գազափարը: Տառապանքը պատիժ մըն է:

Այն է միակ միսիթարութիւնը, զոր երեք բարեկամները իրեն կը ցուցնեն: Ահա՛ թէ ինչպէս կը խօսի երեքէն, ամէնէն չափաւոր լեզու ունեցողը.

«Փնտռէ՛ յիշատակներուդ մէջ. ո՞ր անմեղը կորսուեցաւ:

Ես տեսած եմ որ անօրէնութիւն ցանողները անոր պտուղը կը հնձեն:

...Եթէ ես քու տեղդ ըլլալի, կը դառնայի առ Աստուած, իրեն կ'ողղէի իմ աղօթքս...: Երջանիկ է այն մարդը, զոր Աստուած կը պատժէ: Մի՛ արհամարհեր Ամենակարողին ուղղիչ պատիժը: Ան կը բանայ վէրքը և զայն կը կապէ, ան կը զարնէ, սակայն անոր ձեռքը կը դարմանէ»:

Փորձութիւնը պիտի դադրի ուրեմն՝ եթէ Յոբ իր յանցաւոր ըլլալը ընդունի և հալցէ Աստուծոյ ողորմութիւնը:

«Հաշտուէ՛ Աստուծոյ հետ և հանդարտէ, այսպէսով վերստին պիտի դըտնես քու երջանկութիւնդ...»

Պիտի բարձրանաս եթէ վերադառնաս Ամենակարողին,

եթէ բնակարանէդ հեռացնես անօրէնութիւնդ»:

Ո՛հ, թող Աստուած պահէ մեզ, թէեւ բարի նպատակով կատարուած,

բայց անշրջահայեաց այս կարգի մխիթարութիւններէն:

Այս պատճառաբանութիւնները, ապիկար և տաղտկալի պնդումով մը ներկայացուած, կը բորբոքեն միայն Յօբի զայրոյթը: Եւ ան կ'արտայայտուի այնպիսի շեշտերով, որոնց դառնութիւնը նախատական կը դառնայ իր կարծեցեալ մխիթարիչներուն հանդէպ և Յօբ դիւրութեամբ կը փաստէ՝ թէ որքան քիչ կը պատշաճին իր պարագային անոնց բացատրութիւնները: Ու մենք կը լսենք Յօբը, որ այս երկար վիճաբանութիւններէն վերջ, կը յիշէ անցած օրերը.

«Ո՛հ, կը գոչէ, ո՞վ պիտի վերագարձնէ ինծի անցած օրերը. օրեր ուր Աստուած կը պահպանէր զիս... օրեր ուր զաւակներս կը շրջապատէին զիս»:

Եւ ան կ'ոգեկոչէ, սրտաճմլիկ մեղամաղձութեամբ մը այն պատիւները, զորս երիտասարդ ու ծեր իրեն կ'ընծայէին երբ անցնէր գիւղի փողոցներէն: Փոքրերն ու համեստները, ազնուականներն ու իշխանները, բոլորը զինք կը յարգէին և լռութեամբ կ'ունկնդրէին իր կարծիքներուն, որովհետեւ անոնք գիտէին՝ որ Յօբի հոգին արդարութիւնը զգեցած էր պատմութեան մը պէս. բոլո-

րը իր վրայ վստահութիւն ունէին. ան «աչքն էր կոյրին և ոտքը կաղին».

«Երբ իրենց մօտենայի առաջին տեղը կուտային ինծի,

կը բազմէի, իր շքախումբով շրջապատուած արքայի մը նման,

Մխիթարիչի մը պէս, վշտահարներու մէջտեղ»:

Ու հիմա... Ա՛խ, ի՞նչ հակադրութիւն... ան նշաւակ է իրմէ երիտասարդ մարդոց ծաղրին: Բոլորը իրմէ կը սուկան և խոյս կուտան: Ի՞նչ ըրած է: Անկասկած, կատարեալ անկեղծութեամբ մը, ան բացարձակապէս անմեղ ըլլալու յաւակնութիւնը չունի. բայց որքան անհամեմատական են կրած տառապանքները բաղդատելով այն մեղքերուն, զորս կրնար գործած ըլլալ իր տկարութեան մէջ:

Եւ ահաւասիկ այն գիծերը, որոնք որոշ կերպով կը բարացուցեն իր կեանքին արդարութիւնը:

«Աչքերուս հետ ուխտ ըրած էի, ի՛նչպէս ակնարկս կոյսի մը վրայ դարձնէի:

Կ'ըսէի ես ինծի. Աստուած ի՞նչ բաժին պիտի հանէ ինծի երկինքէն,

Ու բարձր տեղերէն ի՞նչ ժառանգութիւն:

Կործանումը անսպարշտին սահմանուած չէ՞

Եւ դժբախտութիւնը՝ անօրէնութիւն գործողներուն:

Աստուած չի՞ տեսներ իմ բոլոր ճամբաներս,

Եւ բոլոր քայլերս չի՞ համբեր:

Եթէ սուտի արահետին՝ հետեւեցայ,

Եթէ ոտքերս դէպի նենգութիւն վազեցին,

Թող Աստուած զիս կշռէ արդար կը՝ չիւքով,

Ու ան պիտի ճանչնայ իմ անմեղութիւնս:

Եթէ ոտքերս խոտորեցան ուղիղ ճամբայէն,

Եթէ սիրտս հետեւեցաւ աչքերուս,

Եթէ ձեռքերուս արատ մը փակաւ,

Թող ես ցանեմ և ուրիշ մը հնձէ,

Թո՛ղ իմ զաւակներս արմատախիլ ըլլան:

Եթէ կին մը օրերս հրապուրեց,

Եթէ զրացիիս զրան առջեւ դարանակալ սպասեցի:

Եթէ սպասաւորիս կամ աղախնիս իրաւունքը ուրացայ,

Երբ ինծի հետ վէճ ունեցան,

Եթէ աղքատներուն մերժեցի իրենց խնդրանքը,

Եթէ որբեւայրիին աչքերը արցունքով լեցուցի,

Եթէ հացս առանձին կերայ,

Ու անկէ որբն ալ իր բաժինը չունեցաւ,

Եթէ թշուառի մը առանց հագուստի փճանալը տեսայ,

Եթէ թշնամիիս կործանումով ուրախացայ,

Եթէ ճամբորդին գուռս չբացի,

Եթէ ես ծածկեցի թերութիւններս, ինչպէս կ'ընեն մարդիկ,

Եւ անօրէնութիւններս սրտիս մէջ պահեցի,

Ժողովուրդէն վախնալով,

Ընտանիքներու արհամարհանքէն վախնալով,

Լուեցի և Հհամարձակեցայ դրանս
սեմէն դուրս ելլել . . . :

Ո՛հ, ո՛վ պիտի բերէ մէկը որ ինծի
ունկնդրէ :

Ահա՛ իմ փափաքս . թող Ամենակա-
րողը պատասխան տայ ինծի» :

Այս բոլորին հետ, ի՞նչպէս Յոր չը
նկատէ թէ իր շուրջը, իրեն որ արգար
մարդ մըն էր և ծանրօրէն փորձուած,
մեղաւորները ամենակատարեալ խաղա-
ղութեան մը մէջ կ'ապրին : Ան կը տես-
նէ որ չարերը կը ծերանան ճոխութեանց
մէջ, կը բնակին տուն մը ուր խա-
ղաղութիւն կը տիրէ, ուր իրենց զա-
ւակները կ'երգեն և կ'ուրախանան ի
ձայն սրնգի, ու երբեք թշնամութիւնը
անոնց սեմէն ներս չ'անցնիր : Եւ այս
տեսարանը զինք կը գայթակղեցնէ : Ինչո՞ւ
անոնց օրերը կ'անցնին կատարեալ եր-
ջանկութեամբ, երբ անոնք կ'ըսեն Աս-
տուծոյ .

«Ձեռք ուզեր քու ճամբաներդ ճանչ-
նալ :

Ո՞վ է Աստուած որ անոր աղօթենք,
ի՞նչ կը շահինք անոր աղօթելով» :

Ահա գայթակղութիւն մը որ կ'ար-
ծարծէ Յորի վշտին ուժգնութիւնը : Ի-
րենց ապիկար գրգռութիւններով Յորի

բարեկամները իրենց որոնած արդիւնքին
հակառակը գտան : Եւ գժբախտ Յոր ի-
րաւունք ունի գոչելու Սաղմոսերգուն
հետ .

«Իյնալու վրայ էի .

Ոտքերս գրեթէ սայթաքեցան

Որովհետեւ կը զայրանայի չարե-
լու երջանկութիւնը տեսնելով» :

Կ'իջնէ վայրէջքը ու կը հասնի գրե-
թէ ըմբոստութեան :

Ընդհատենք հոս պահ մը մեր երթը,
մենք մեզի հարցնելու համար՝ թէ մենք
իրաւունք պիտի ունենայինք չընդու-
նելու, Յորի պէս, անոնք որոնք մեզի
պիտի գային ներկայացնել մեր վիշտը
որպէս հետեւանքը և պատիժը մեր մեղ-
քերուն :

Աստուած փորձութիւնները յաճախ
կը զրկէ, որպէս զի մեր մէջ արթնցնէ
կեանքին լուրջ իմաստը : Եթէ, այդ փոր-
ձութիւններով, մենք այս աշխարհի վը-
րայ կը հատուցանենք մաս մը մեր պարտ-
քերէն, ի խնդիր յաւիտենական արդա-
րութեան, ինչո՞ւ պահոնք չընդունինք
հիւս, հնազանդ սրտով մը :

Մեր մէջ շատ քիչեր կան բնակա-
նաբար, որոնք իրենց կեանքի ոեւէ մէկ
ժամուն, սայթաքումներ ունեցած չըլ-

լան: Մի՛ ըմբոստանաք, մի՛ կարծէք որ անարդարութիւն կը գործուի ձեզի դէմ, երբ ներգոյ ճշմարտութիւն մը կը ձգէ որ ձեր սխալներուն հետեւանքները քակուին մի առ մի...:

Եւ անոնք որոնք, իրենց սրտին բոլոր անկեղծութեամբ, կրնան վկայել՝ թէ իրենց կեանքը անարատ եղած է և կամ իրենց տառապանքներուն ուժգնութիւնը շատ աւելի զօրաւոր է քան իրենց մեղքերուն ծանրութիւնը, թող յաճախեն հոգեկան դպրոցը Յոբին, այդ խնդրին լաւագոյն օրինակն է ինք:

Բ

Երեւան կուգայ նոր խօսակից մը, որ Յոբի խնդրոյն լուծման իր բաժինը կը բերէ. բաժին մը որ այլապէս լուսաւոր է քան երեք բարեկամներու բերած բաժինը: Եւ այն խորհրդածութիւնները, զորս այդ բարեկամը պիտի մղէ Յոբը ընելու, անոր պիտի օգնեն տակաւ յաղթելու իր տագնապին, խեղդելու իր ըմբոստութեան գոռումները, և իր ներսը իշխել տալու այն խորունկ ձայնը, որ սկիզբէն կը յայտնէր այնքան յուզիչ բա-

ռերով, աստուածային կամքին իր համակերպումը.

«Լսեցի քու խօսքերդ, կ'ըսէ Եղիու-տէն, իր երեք բարեկամներէն մին, կ'ըսէիր. ես մաքուր եմ, անմեղ եմ ես անարատ եմ, իմ մէջս անօրէնութիւն չկայ»:

Բայց, եթէ Յոբ չէ գործած այն յանցանքները, զորս բարեկամները կ'ուզէին վրէժստիպել խոտտովանելու, կրնայ յաւակնիլ՝ թէ զերծ է ամէն տկարութենէ: Կայ բան մը, որ աւելի փափուկ է, բայց նոյն ատեն էականօրէն անհրաժեշտ առաքինութեան կատարելութեան համար, որ տարբեր է առաքինութեան մեղի պարտադրած օրէնքներէն. այն է նպատակը: Հպարտութիւնը մասնաւորաբար կրնայ երեւութապէս վեհանձն գործերու ներշնչին ըլլալ: Արդ, Աստուծոյ աչքին, առաքինութիւն մը, որուն արմատը այդպէս փոտած է, մեծ արժէք չունի: Անոր առջեւ խոնարհութենէ տարբեր ոեւէ ընթացք պատշաճ չէ: Ու այս վերջին կատարելագործութիւնը տալու համար Յոբի հոգիին, զայն չէ՞ ենթարկած այսքան ծանր փորձութեան մը: Եւ Յոբ պէտք ունէր անոր, ինչպէս որ կը տեսնուի օրոշ կերպով իր

պատասխաններէն և գանգատներէն :
Յոբ ուզած է վիճիլ Աստուծոյ հետ :

«Այս խնդրոյն մէջ, անխրաւ ես ,
գիտեմ կուտայ Եղիուս Յոբին :

Աստուած մարդէն մեծ է :

Ինչո՞ւ վիճիլ անոր հետ ,

Ան իր գործերուն հաշիւը ոեւէ մէ-
կուն չի տար» :

Թող Յոբ յիշէ մասնաւորաբար՝ որ
Աստուած եթէ երբեմն կ'ազդարարէ իր
կամքը տեսիլքներով , կը խօսի մարդոց
և յաճախ տառապանքի և հիւանդու-
թեան լեզուով : Իր ներքին տրամադրու-
թիւնները աւելի գտելու համար է որ
Յոբ պէտք է աշխատի , լաւատեղեակ
ըլլալով այն յարաբերութիւններուն , ո-
րոնք գոյութիւն ունին իր և Աստուծոյ
միջեւ : Ամէն բանէ առաջ , Յոբ պէտք
է մոռնայ թէ իր արդարութիւնը իրեն
ոեւէ ճշգրիտ իրաւունք չ'ապահովեր Աս-
տուծոյ արդարութեան առջեւ :

«Ի՞նչ էրկինքը և նայէ :

Տե՛ս ամպերը . անոնք քեզմէ բարձր
են .

Եթէ մեղանչես ի՞նչ վնաս կը պատ-
ճառես դուն իրեն :

Եթէ արդար ես , ի՞նչ կուտաս իրեն :
Ի՞նչ կ'ստանայ քու ձեռքէդ :

Քու անօրէնութիւնդ միայն քու նը-
մաններուդ կրնայ վնասել :

Աստուծոյ պատկառելի այս անկա-
խութիւնը , զոր մեր ոճիրները կարող
չեն նուազեցնել , ոչ ալ մեր բարի գոր-
ծերը՝ աւելցնել , անտարբերութիւն մը
չէ սակայն , որովհետեւ աստուածային
ընթացքին բոլոր օրէնքները կը ձգտին
մարդուս լաւագոյնը ընել տալ և իրեն
հայթայթել վերջնական երջանկութիւնը :

Եղիուս կը ջանայ որ Յոբ կունակ
դարձնէ իր ցաւին ապարդիւն և վնասա-
կար դիտումին : Եղիուս երբեք չ'ըներ
յանդիմանութիւններ , որոնք տառապո-
ղը աւելի կը դառնացնեն , սակայն , կը
ներկայացնէ նկարը աստուածային ար-
դարութեան , որ հոգ կը տանի , որպէս
զի իրեն ապաստանողները վերջնակա-
նապէս մեղքին մէջ խրած չ'մնան :

«Հեռու անարդարութիւնը Աստուծ-
մէ :

Աստուած արդար է գժբախտներուն
հետ :

Ան աչքերը չի հեռացներ արդար-
ներէն :

Եթէ անոնք գժբախտութեան չղթա-
ներով կապուին . . .

Անոնց մատնացոյց կ'ընէ իրենց հը-

պարտութեան գործած մեղքերը :

Եթէ մօտիկ ընեն և հնազանդին

Անոնք իրենց օրերը երջանկութեան մէջ կը վերջացնեն» :

Որքան վսեմ է այս տեսիլքը գերագոյն արդարութեան մը, որ կը կանոնաւորէ բոլոր մարդկային դէպքերը : Ու եթէ ան առաջնորդէ մարդերուն, այն ճամբաներէն, ուր տակաւին չ'երեւիր բարին, ինչ մեծ մխիթարութիւն է հաստատ կերպով հաւատալ անոր ամենակարող ներգործութեան : Այն որ մութին մէջ կը քալէ, շատ քիչ կը վախնայ գիշերային որոգայթներէ, երբ գիտէ թէ ամէն բանի դէմ նախախնամութիւն մը կը հսկէ վրան և ան պիտի չլքուի երբեք :

Ուրեմն պահանջուած միակ տրամադրութիւնը հոս, վստահութիւնն ու խոնարհութիւնն է : Կոչեցէ՛ք զայն, եթէ կ'ուզէք համակերպութիւն, բայց յիշեցէ՛ք՝ որ այն բանը, որուն կը համակերպուիք, վաղանցուկ է և այս համակերպութիւնը վերջնականապէս յոյսէն հրաժարիլ է : Ի՞նչ մը ժամանակ ևս, ինչպէս կ'ըսէր Յիսուս իր առաքեալներուն վերջին Լ'նթրիքէն վերջ, և կը ծագի այգը, որ պիտի փարատէ բոլոր տան-

ջանքներն ու մտայուզութիւնները և զաւերը գիշերին :

Հո՛ս, Յոբ, ալ չի պատասխաներ ուրովհետեւ իր հոգւոյն մէջ խաղաղութիւնը կ'սկսի վերածնիլ : Ու զինք ամրացնելու համար հաւատքին մէջ, Աստուած կ'երեւի վերջապէս, փորձութեան վերջ տալով : Ան Յոբը կը յանդիմանէ, անմիտ գանգատներ ընելուն, աստուածային նպատակը չհասկնալուն համար : Ու նա Յոբին, Աստուծոյ ապաւինելու պատճառներ ցուցնելու համար, ան հարցումներ պիտի ուղղէ, և Յոբ պիտի պատասխանէ :

Աստուած յաջորդաբար անոր աչքերուն առջեւէն անցնել կուտայ բնութեան երեւոյթները, սովորականներն ու հազուադէպները, ամէնէն պարզերը և ամէնէն բարդերը : Յոբ կարո՞ղ է բացատրել թէ Աստուած ի՞նչպէս ստեղծած է երկիրը, գծած է սահմանները ծովուն, ի՞նչպէս այգը կը յաջորդէ գիշերին, ի՞նչպէս ակերը գետեր կը ծնին, ի՞նչպէս ձիւնը կը տեսնուի երկրի վրայ : Կարո՞ղ է բացատրել անասուններուն ստեղծումը և կեանքը : Ուրիշ խօսքով, կարո՞ղ է բացատրել Աստուծոյ ներգործութիւնը փրկիքական աշխարհի մէջ : Առ նուազն,

սա՛ երկու բաները մարդ պէտք է գիտա-
նայ. ամէն բան կ'առաջնորդուի գերա-
զոյն իմացականութեան մը կողմէ, ան-
սահման զօրութեան մը կողմէ, որ ըս-
քանչեւի առաջագրութիւններ ունի ի
խնդիր բարիի և ներդաշնակի գործա-
դրման:

Եթէ այդպէս է ֆիզիքական աշխար-
հի մէջ, աստուածային վարչութեան
միւնսյն օրէնքները ինչո՞ւ չգործադրուին
մարդոց բարոյական կառավարութեան
մէջ:

Յօրի արդարի տառապանքին վերա-
բերեալ ըրած հարցումին՝ Աստուծոյ պա-
տասխանին վերջին բառն է՝ «խորհուրդ»:
Բայց Յօր վայն հասկցած է.

«Որքա՛ն տկար եմ ես, ի՞նչ պա-
տասխան տամ քեզի, ո՞՞Տէր:

Բերնիս վրայ կը դնեմ ձեռքս:

Մէկ անգամ խօսեցայ, ալ կը լռեմ.
Գիտեմ որ դուն ամենակարող ես:

Եւ քեզի համար ոչ մէկ նպատակ
գիտար իրագործելի է:

Այո, անմտօրէն խօսեցայ այն հրա-
շալիքներու մասին, որոնք ինձմէ բարձր
են ու չեմ հասկնար ես զանոնք:

Ականջս քու մասիդ խօսուիլը լսած
էր:

Բայց հիմա աչքս քեզ տեսաւ:

Եւ ասոր համար ես զիս կը դատա-
պարտեմ և կը զղձամ փոշիի և մոխրի
վրայ»:

Հասած ենք վախճանին: Ո՛չ: Կ'ե-
րեւի թէ Յօրի խօսքը կ'սպասուէր, որ-
պէսզի Աստուծոյ ծրագիրները աւելի ըն-
դարձակօրէն բացուէին լոյսին մէջ և
տառապանքին տեղը աւելի յստակ տես-
նուէր հոն: Ու եղելութիւններու ըն-
թացքին է որ Աստուծոյ ծրագիրը պիտի
յայտնուի: Յօր չէր գիտեր այդ բանը, և
որպէս զի յաղթական ելլէր այս փոր-
ձութենէն, կարծէք պայման էր որ չհաս-
կընալով հանդերձ Աստուծոյ ծրագիրը,
ընդունէր զայն: Յօր պէտք էր վերա-
դառնար այս կէտին, գանգատներէ և
ըմբոստացումներէ վերջ: Ու հիմա որ
այդ վերադարձը կատարուած է, մենք
աւելի լաւ կը հասկնանք իր տառապանք-
ներուն պատճառը:

Սատանան հրաւէր մը ուղղած էր
Աստուծոյ: Ըստ Սատանային ձերունի
նահապետը ոեւէ արժանիք չունի ար-
դար ըլլալուն համար, անոր որուն ամէն
բան կը ժպտէր, ան որ իր սրբազան հա-
ւատքին շնորհիւ Բարձրեալին բոլոր օրհ-
նութիւններով ինքզինքը լի կը համարէր:

«Մարդը, կ'ըսէ Սատանան Աստուծոյ, իր բոլոր ունեցածը կուտայ չմեռնելու համար: Բայց երկարէ ձեռքդ, դպիր իր ոսկորներուն և մսին, և տեսնենք՝ թէ ինչպէս քեզ չ'անիծեր»: Այսպէս, Սատանան, տառապանքի հեղինակը, տառապանքը կը ներկայացնէ որպէս փորձ մը չափելու համար տառապողին արդարութեան զգացումներուն խորութիւնը: Արդարին առաքինի ըլլալուն կամեցողութիւնը յառաջ կրնայ գալ այդ բանէն երջանիկ ըլլալէն, ու ասիկա հիացումի արժանի է ինքնին, բայց, այդ կամքը որքա՞ն անարատ և ամուր է երբ կ'ուզէ գործել բարին, առանց մարդկային երանութեան մը տիրանալու յոյսին օգնութեան:

Ուրեմն, իր ծառային արժանիքը և բարոյական գեղեցկութիւնը բարձրացնելու համար է որ, և միանգամայն սիրաբուխ նպատակով է որ Աստուած անոր ղրկած է այս փորձութիւնը: Այնպէս որ Յարատեւութիւնն ու յաղթանակը իրեն չնորհել տուին երկնային բարիքներ և Տէրը օրհնեց իր վերջին օրերը առաջիններէն աւելի:

Գ

Այս տառապող արդարին յուզիչ օրինակէն ի՞նչ դաս կը հանէք այն օրերուն համար որ վիշտը ձեզի պիտի այցելէ:

Ձեր հոգին թող չյամենայ դիտելով վիշտը՝ ճաշակելու համար, եթէ կարելի է այսպէս ըսել, անոր դառնութիւնները, որովհետեւ այնտեղէն կը բխի հպարտ ըմբոստութիւնը:

Եթէ ձեր անցեալին մէջ մեղքեր տեսնէք, ընդունեցէք զանոնք քաւելու պարտաւորութիւնը: Աւելի լաւ է դառնալ ապագային, և վստահիլ Անոր որ ձեր վրայ կը հսկէ, փնտռեցէք ձեր ներքին կեանքի կատարելագործման համար, պտուղը, որ պահուած է այդ լեզի կեղեւին տակ: Յիշեցէք որ Աստուած վիշտը կը ղրկէ բարձր նպատակներու իրագործման համար. և ան նպաստաւոր է վշտահարներու բարիքին:

Վերջապէս, որովհետեւ անհրաժեշտ է մեզի, դառնալու համար Աստուծոյ և անոր տալու մեր ամբողջ հոգին, ձեր բազատուիլ այն կապանքներէն, որոնց-

մով կը կաշկանդեն մեզ այս աշխարհի իշխանութիւնները, ընդունինք առանց գանգատելու այն եղելութիւնները, որոնց միջոցաւ Աստուած կը կոտրէ այն կապերը, որոնք կ'արգիլեն մեր մերձեւ ձուլը իրեն:

Եւ եթէ Հին Կտակարանի արդար մը, հանդերձեալ կեանքի մասին առանց մեզի չափ լոյս ունենալու, տառապանքին պատճառը վերոյիշեալ ձեւով կ'ըմբռնէ, որքա՛ն աններելի է մեզի համար այդ տառապանքին չզիմանալ միեւնոյն քաջութեամբ, մենք որ որպէս Պետ ունինք Աստուած, որ աշխարհը փրկած է տառապանքով, և «վասն զի մեր վայրկեանական թեթեւ նեղութիւնը մեզի յաւիտենական յաղթանակի պսակ մը կը պատրաստէ երկինքին մէջ»:

ԺՈՂՈՎՈՂԻ ԻՄԱՍՏՈՒԹԻՒՆՆ

ՈՒ

ՃՇՄԱՐԻՏ ԱՐԺԷՔԸ ԿԵԱՆՔԻՆ

Պարո՛ններ,

Երբ փորձենք թափանձել Հին Կտակարանի մարդոց հոգիէն ներս, նոյն իսկ այն հոգիներէն ներս ուր կենդանի Աստուծոյ հաւատքը խորապէս արմատացած է և որոնք կը թուին ունեցած ըլլալ չարունակ այն մտածումը՝ թէ իրենք հայրական Նախախնամութեան մը հոգածութեան առարկայ են, դիւրաւ կը նշմարուի՝ որ, հակառակ այդ բոլորին, իրենց հոգեկան հորիզոնը սահմանաւոր է: Բաւականաչափ լոյս չունին ա՛լ աւելի հեռուն տեսնելու: Եթէ անոնք լուսաւորուած են, լոյսը առաջ կուգայ միշտ, եթէ կարելի է այսպէս ըսել, լուսաւորամպէ մը, նման անոր՝ որ ատենով իրենց նախահայրերը առաջնորդած էր անապատին մէջ: Ինչ որ ալ ըլլան մարդարէններուն նախազգացումներն ու կանխատեսութիւնները, որքան որ ետուած ըլլայ

անոնց քարոզած պաշտամունքը Յաւիտենականին հանդէպ, մարդիկ չգաղթեցան կեանքը նկատելէ սահմանաւոր՝ ժամանակին և միջոցին մէջ, և խորհելէ՝ թէ կեանքին արժէքը կախում ունի երկըրային հարստութիւններէն: Եւ ասիկա, որովհետեւ Քրիստոսի ճշմարտութեան արեգակին, որուն լոյսով մեր կեանքը մեզի կ'երեւի յաւիտենականութեան հեռանկարով, անոնք կը տեսնէին միայն ծագող այգը: Եւ խաւարը այնքան կը ծածկէր իրենց ճամբան՝ որ չկարենայով իրենց գտնուած կէտէն աւելի անդին տեսնել, այդ կէտը իրենց գոյութեան ամբողջութիւնը կը նկատէին:

Սակայն, անոնք չէին կրնար չզգալ՝ թէ նմանօրինակ գոյութիւն մը սահմանաւոր և վաղանցուկ էր: Սպառնազին մահը, ահռելի անդունդ մը կը բանար անոնց ոտքերուն առջեւ: Անոնց մեծագոյն ուրախութիւնն էր փառաւորել Տէրը: Եւ անոնց տեսակէտով՝ մի միայն ողջերուն, երկրին վրայ ապրողներուն կը վերաբերէր զայն փառաւորելու իրաւունքը: Ապրելուն համար իրենք իրենց երանի տալով է որ կ'ըսէին. «Տէ՛ր, մեռելները չեն օրհներ քեզ, այն ամէնը որ գերեզմանի, լուսութեան մէջ կ'իջ-

նեն»: Այսպէս խորհելով, անոնք կ'ապացուցանէին՝ թէ որքա՛ն մահը, որ իրենց ըմբռնումին համաձայն զիրենք կը բաժնէր Աստուծոյ, փոխանակ անոր միացնելու, սարսափելի էր իրենց համար: Եւ կեանքը, ուր բարիքը և չարիքը այնքան տարօրէն բաշխուած են որ յաճախ արդարը կը պարտուի և չարը կը յաղթանակէ, կեանքը, իրենց տեսակէտով, հանելուկ մը, գայթակղութիւն մըն էր: Եւ այս պատճառով իրենց Աստուծոյ հանդէպ ունեցած վստահութիւնը, անկէ պահպանուած և պաշտպանուած ըլլալու յոյսը, կարծէք միշտ կը խորտակուի: Եւ եթէ այդ հարցը կ'արտայայտեն այնքան յաճախ և այնքան ուժգնօրէն, անիկա նշան է որ կ'ուզեն այդ համոզումը հաստատել իրենք իրենց մէջ, առանց կարենալ յաջողելու լիովին:

Ս. Յովհան Ոսկեբերան, խօսելով Յորի մասին, իրաւամբ նշած է այս կէտը. «Յորի հոգին, կ'ըսէ Սուրբը, որ արդար էր, բայց ոեւէ կերպով խելամուտ չէր յարութեան գաղափարին — այսինքն ապագայ կեանքի գաղափարին —, կը տարուբերէր կոհակներու մէջ, որովհետեւ չէր գիտեր իր տառա-

պանքներուն պատճառը: Որովհետեւ, հարկ է հոռ աւելցնել, չգիտնալ պատճառը մեր տառապանքներուն, մէջը ըլլալով մահը, չգիտնալ է կեանքին իմաստը: Մեր կեանքը, ժամանակի սահմաններուն մէջ ապրուած մեր կեանքը, եթէ նկատի չառնուի որոշապէս իբրեւ միջոց պատրաստելու աւելի բարձր կեանք մը, որուն կը հաւատանք անվերջալ, զայն դիտողին և անոր վրայ խորհողին՝ Ոչինչին գլխու պտոյտ կը պատճառէ միայն:

Այս զգացումը, ժողովողը զգացած է ունէ մէկէն աւելի և զայն արտայայտած է եզական զգուշութիւնով և բարձրօրէն կենդանարար կամ սարնափելիօրէն մահահանգոյն ցաւով, անոր ունկնդրողի տրամագրութեանց համաձայն: Երբ համայն Հրեայ ժողովուրդը յուսախարութիւններու, պարտութիւններու, անդադրում կրկնուող ջախջախումներու ընդմէջէն, կը շարունակէ հաւատք ընծայել երկրային հարստութեանց, կը շարունակէ զանոնք նկատել իր կեանքին հիմը, կը շարունակէ զանոնք սպասել Աստուծոյ որպէս անոր կողմէ խոստացուած պարգեւ, ահա՛, այդ ժողովուրդին մէջէն մարդ մը կ'ելլէ, որ քննելով

բոլոր զուարճութիւնները, բոլոր երջանկութիւնները, զորս միայն առանցնալնորհեալներ: Կրնան ընձեռել այս աշխարհին մէջ, անգթօրէն կը յայտարարէ անոնց ունայնութիւնն ու խաբկանքը: Ան թեթեւօրէն չի վարուիր այս հաստատումին հետ, ինչպէս ուրիշներ այլուր և յետոյ ըրին: Ո՛չ. այս համոզումը իրեն համար աղբիւրն է կսկծալի անձկութեան մը, զոր ի յայտ կը բերէ յոտակապէս. եզականօրէն տարափոխիկ անձկութիւն մըն է ան, որովհետեւ հարցը, որ անոր կապուած է, ամէնէն արմատական և ամէնէն տիեզերական հարցըն է, զոր կարենանք ուղղել մենք մեզի: Եթէ, յիշուի, նոյնիսկ այն պարագային ուր կեանքը միայն ուրախութիւնով և երջանկութեամբ լի ըլլար, ի վերջոյ Ոչինչի յաւիտեանակտն անդունդին մէջ սուզելու համար կ'արժէ՞ր զայն ապրիլ: Ժողովողը մեզի կ'առաջնորդէ այդ անդունդին եզերքը, մեզ կ'ստիպէ վար նայելու: Ան մեզ այնքան կը յագեցնէ ոչինչի գաղափարով որ այս գաղափարը ամէն բանի խառնուելով, ամէն բանի կուտայ մահուան և մոխրի այնպիսի համ մը՝ որ իր խօսքերուն ունկընդրողին կարելի պիտի չըլլայ ձեռքե-

ըը չերկարել գէպի անդին մը, փրկութիւնը հոն փնտռելու համար, եթէ չի հաւանիր վերջնականապէս ընկղմիլ յուսահատութեան մէջ:

Ա

Առաջին վայրկեանին այն տպաւորութիւնը կ'ունենանք՝ թէ այս մարդուն, ժողովողին, հրապարակումը կը յանգի տեսակ մը պարզ համակերպութեան: Կը թուի թէ այդ կէտին հասած է Ստոյիկեաններու պէս: Բայց ինչ որ ալ ըլլայ, չէ յաջողած և անյաջողութեան հետեւանքով ալլապէս մարդկային է քան այդ իմաստասէրները: Իր համակերպութեան ետին, ժողովողը կը յայտնաբերէ հիմնովին տագնապալից, ցաւազնօրէն խռոված հոգի մը, որ անկարող հրաժարելու՝ իրականութենէն ու կեանքէն, կը տանի ճակատագիրը, առանց զայն ընդունելու, յուսալով յաղթել անոր:

Ժողովողը մեզի կը ներկայանայ որպէս մէկը, որ ճանչցած և ճաշակած է այն բոլոր գոհունակութիւնները, զորս մարդկային կեանքը կրնայ տալ. փառք, հարստութիւն, կարողութիւն, հաճոյք:

Եւ այս բոլորին վրայ աւելցուցած է իմաստութիւնը, որմէ, կարծէք լաւագոյնս ըմբոշխնելու համար այս բոլորը, պահանջած է որ իրեն օգնէ խորապէս քննելու անոնց արժէքը, որպէս զի չխբի անոնց մէջ, անոնց վերեւ մնայ, ինչ որ, Յոյները, նոյնպէս իմաստութեան շնորհիւ, յաւակնութիւնն ունեցան ընելու: Փոխանակ գոհանալու միմիայն ապրելով, ժողովողը դիտած է կեանքը, խոկացած կեանքի վրայ, և տեսած՝ թէ ինչ բանէ կազմուած է ան: Օգնութեան կանչելով իր փորձառութիւնը և փորձառութիւնը ուրիշներուն, կարծէք անիկա իր առջեւ հաւաքած է կեանքին բոլոր բաղկացուցիչ տարրերը: Եւ որքան դիտած է, այնքան խոկացած է կեանքի վրայ, ու այնքան կեանքը գունաթափուած իր աչքերուն առջեւ. այն բոլորը, որոնց մարդիկ կը կապուին այս աշխարհի վրայ, իրեն թուած են ունայն և վաղանցուկ: Ու կը սկսի յայտարարել թէ իմաստութիւնը հետապնդել նման է «հովը հետապնդելու», և աւելին՝ «ով որ կ'աւելցնէ իր գիտութիւնը՝ կ'աւելցնէ նաեւ իր ցաւը»: Եւ հոս, ժողովողը որոշապէս կը զանազանուի յոյներէն, որովհետեւ Յոյն մը ասանկ պիտի չխօսէր: Ժողովողը աւելի

խորունկը կը տեսնէ քան անոնք :

Եւ ահա թէ ինչո՞ւ, գրքին սկիզբն իսկ կոչելէ ետք՝ «ունայնութիւն ունայնութեանց, ամենայն ինչ ունայնութիւն է», Ժողովողը կը կրկնէ միեւնոյն գոչը որպէս յանկելոյ, ամբողջ գրքին մէջ, ու միեւնոյն գոչովն է որ կ'աւարտէ գայն. «Ունայնութիւն ունայնութեանց, ամենայն ինչ ընդունայն է» :

Մտիկ ընենք իրեն, որպէսզի քիչ մը աւելի մանրամասնօրէն խօսի իր փորձառութիւններուն և խորհրդածութեանց արգիւնքին վրայ : Հաստատումը, զոր կ'ընէ ամէնէն առաջ և որ կը սաւառնի յետոյ իր կատարած միւս բոլորին վրայ՝ ա՛յս է. աշխարհի վրայ, ամէն բան կարծէք ճակատագրականօրէն կը պատահի, և կամ, ամէն պարագայի տակ, կամքին համեմատ զօրութեան մը, որուն պէտք է ենթարկուինք առանց բան մը ըմբռնելու անկէ :

«Ազգ կ'երթայ և ազգ կուգայ...»

«Արեւը կը ծագի, արեւը մարը կը մտնէ...»

«Հովը դէպի հարաւ կը դիմէ, դէպի հիւսիս կը դառնայ...»

«Ինչ որ կատարուած է նոյնը պիտի կատարուի, ու ինչ որ գործուած է նոյնը

նը պիտի գործուի, ու բնաւ նոր բան մը չկայ արեւուն տակ» :

Եւ ասիկա, ցուցնելու համար, թէ բռնուած այս ազոյցքին մէջ, մարդս կարող չէ բան մը ընելու, և թէ՛ աշխարհին կերպարանքը կը մնայ միշտ միեւնոյնը, անհատներ երեւան կուգան ու կ'անցնին և ինչպէս յոյները կ'ըսէին մելամաղձոտօրէն՝ «կը դիմեն իրենց վախճանին» : Բացորոշ է որ կեանքին իրադարձութիւնները, դիտուած այս տեսակէտէն, բացարձակապէս ունայն կ'երեւին, որովհետեւ ոեւէ մէկը չի կրնար խուսափիլ հասարակաց ճակատագրէն :

Նոյնիսկ «ի՞նչ չափ կ'ունենայ մարդ, արեւուն տակ կատարուած բոլոր աշխատանքէն» : Այս հարցման Ժողովողը կը պատասխանէ՝ թէ փորձած է ամէն բան : Եւ ամէն բանի համար կ'արձակէ միեւնոյն վճիռը. «Ամենայն ինչ ընդունայն է» :

Ան փնտռած է հաճոյքներ. «Իմ սըրտիս ես ըսի, եկուր ուրախութեամբ քեզ փորձեմ հիմա», դինի, համադամ կերակուրներ, այն բոլոր զուարճութիւնները զորս հարուստ և զօրաւոր մարդիկ միայն կրնան ընձեռել : Ու Ժողովողը մեզի կը հասկցնէ՝ թէ իր նպատակին մէջ յա-

ջողեւու համար, աշխատած է կանոնաւորաբար, իմաստնօրէն, և ոչ թէ պարզապէս հետեւելով իր բնազդներուն:

Հնարաւոր բոլոր ճոխութիւններով շրջապատուած է. «ես ինծի համար ապարանքներ չիներցի, այգիներ տնկեցի, պարտէզներ և մրգաստաններ հասցուցի. շրջապատուեցայ սպասաւորներով և ըստպասուհիներով. ինձմէ առաջ երուսաղէմ գտնուողներուն բոլորէն ալ աւելի ոչխարի և եզներու հօտեր ունեցայ: Ես ինծի համար զիգեցի արծաթ և ոսկի...: Ունեցայ երգիչներ և երգչուհիներ, և մարդոց որդիներուն հեշտանքը և կիներ առատօրէն: Եղայ մեծ, աւելի մեծ քան այն բոլորը, որոնք ինձմէ առաջ գտնուած են երուսաղէմ: Չզրկեցի աչքերս այն բոլոր բաներէն, զորս կ'ուզէին տեսնել. ես իմ սրտիս ոչ մէկ զուարճութիւն չզլացայ, որովհետեւ իմ սիրտս հաճուք կ'զգար իմ ամբողջ աշխատանքէս և իմ ամբողջ աշխատանքէս այս էր բաժինս»:

Ան կ'աւելցնէ՝ թէ այս բոլորին հետ, իր իմաստութիւնը չէ կորսնցուցած: Անտարակոյս, այս «իմաստութիւն» բառով կ'ակնարկէ այն ճարպիկութեան՝ որ ցոյց է տուած, և այն ինքնազսպումին, զոր

կը կարծէ պահած ըլլալ ամէն բանի մէջ: Բայց, հակառակ այդ ճարպիկութեան և ինքնազսպումին, երբ ետ կը դառնայ և կը նայի «իր ձեռակերտներուն և անոնց իրեն արժած աշխատանքին», կ'եզրակացնէ՝ թէ արեւին տակ կատարուած ոեւէ բանի մէջ օգուտ չկայ:

Ամէն բանէ առաջ կը նկատէ՝ թէ ինչ որ մարդ կրնայ ունենալ զինք չի կրնար գոհացնել. «ո՛վ որ արծաթ կը սիրէ, արծաթը զայն չի յագեցնէր»: Ու այսպէս շարունակաբար: Չզուանք մը, յոգնութիւն մը կայ այդ բոլոր վայելքին ծայրը:

Բայց, կայ նաեւ աւելին: Ժողովողը չդադրելով ըսելէ թէ ամէն բան ընդունայն է, դէմ յանդիման կը բերէ ա'յն, զոր իմաստութիւն կ'անուանէ, և ա'յն, զոր յիմարութիւն կ'անուանէ. այսինքն, այս աշխարհին վրայ խոհական մարդու մը պէս ապրելու պարագան, և կոյր կլիրքերէ, և բնազդէն առաջնորդուելու պարագան, ու կը յայտարարէ միշտ և պնդելով՝ թէ իմաստութիւնը այնքան առաւելութիւններ ունի յիմարութեան վրայ, որքան լոյսը՝ խաւարին: Կարելի է խորհիլ՝ թէ Ժողովողը շատ մերձ է գտնելու վերջապէս բան մը, որ կեանքը

արթեւորէ։ Սակայն, այսպէս իմաստուն թիւերը իմարութեան գերադաս համարելէ վերջ, կը հաստատէ որ իմաստունն ու իմարը «միեւնոյն ճակատագիրն ունին»։ Եւ կ'աւելցնէ՝ «Եւ ալ իմարին ճակատագիրը պիտի ունենամ», և այդ պարագային, «ինչո՞ւ իմաստունն եղայ»։ Կը մեռնին թէ՛ իմաստունը և թէ՛ իմարը։ «Ու իմաստունին յիշատակը իմարին յիշատակէն աւելի յաւիտենական չէ»։

Նոյնպէս, երբ կը նկատէ՝ թէ «քաղցըր է աշխատող մարդուն քունը, թէ շատ և թէ քիչ ուտէ, բայց հարուստին յափրացումը չի թողուր որ անիկա հանգիստ քնանայ», կարծէք աղքատին աշխատանքը յօժարակամ գերադաս պիտի համարէ հարուստին անգործութեան։ Իրականութեան մէջ սակայն, այսպէս կը խօսի, որպէսզի կարենայ ուրիշ տեղ մը յայտարարել. «Աշխատողը ի՞նչ շահ կ'ունենայ իր աշխատանքէն»։ Ան ալ բան մը չընողին պէս պիտի չմեռնի։ Եւ այդ պարագային. «աւելի լաւ է հանգստով լեցուն բուռ մը, քան թէ երկու բուռ՝ աշխատանքով»։

Եւ յետոյ, եղէ՛ք իմաստուն, եղէ՛ք ճարպիկ, եղէ՛ք աշխատասէր, չի՞ պատահիր որ ձեզմէ նուա՛յ իմաստուն, նը-

ւա՛յ ճարպիկ, նուա՛յ աշխատասէր մէկը ձեր տեղը գրաւէ և վայելէ ձեր վաստակը։

Եւ յետոյ, դարձեալ, ո՞վ ենթակայ չէ բախտի հարուածներուն. «Մարդ չի կրնար իշխել նոյնիսկ իր շունչին վրայ»։ «Ձի գիտեր թէ ի՞նչ պիտի պատահի և բան մը չի կրնար ընել»։ Եւ ան կարող է ունենալ կրցածին չափ հարստութիւն և զօրութիւն, «մերկ ելած է մօրը որովայնէն, ան պիտի երթայ իսպառ այն պէս, ինչպէս որ եկած էր, և իր աշխատանքի պտուղէն բան մը պիտի չտանի իր հետ»։ Ուրիշներ են որ պիտի օգտուին իր վաստակէն։

Եւ վատթարագոյնը կայ տակաւին. այս աշխարհի վրայ «հաւասարապէս աւելն բան պիտի պատահի թէ՛ արդարին, թէ՛ չարին, թէ՛ սուրբին և թէ՛ պիղծին»։

Հարստութիւնը, որ մէկուն բաժինը պէտք էր ըլլար, բաժինն է նաեւ միւսին, նոյնպէս փորձանքը։ «Բոլոր մարդիկ միեւնոյն ճակատագիրն ունին, և ինչ որ կը կատարուի արեւին տակ, ա՛ն է մեծագոյն մեղքը»։ Եւ ասկէ յառաջ կուգայ որ մարդոց սիրտը լեցուն է չարութեամբ և ըմբոստութեամբ, ամբողջ իրենց կեան-

քի ընթացքին, մինչեւ որ մտնեն հողին տակ:

Եւ այսպէս. անանկ կը թուի թէ Աստուած ստեղծած է աշխարհը և անոր մէջ կը գործէ սկիզբէն մինչեւ վախճանը, այնպէս որ մարդիկ և նոյնիսկ իմաստունը, բան մը կարող չեն ըմբռնել, ու բոլորն ալ աշխարհ եկած են՝ կարծէք զիպուածով, և թէ ի՛նչ բաղձանք որ ունեցած ըլլան «անոնք անասուններ են խորքին մէջ», «վասնզի մարդոց որդիներուն ճակատագիրը, անասուններուն ալ ճակատագիրն է...: Մէկը ինչպէս կը մեռնի միւսն ալ այնպէս կը մեռնի և ամէնուն հոգին մէկ է: Մարդը առաւելութիւն չունի անասունին վրայ, որովհետեւ ամենայն ինչ ընդունայն է»:

Ասկից, հեղինակը յաջորդաբար կը հանէ երկու եզրակացութիւն:

Առաջին, այս պայմաններուն ներքեւ. «Մարդուն համար լաւագոյն բանն է վայելել և հանգիստ փնտռել կեանքին մէջ»: «Թող ամէն մարդ ուտէ և խմէ, և օգտագործէ ինչ որ ունի, իր կեանքի ամբողջ օրերու ընթացքին, զոր Աստուած տուած է իրեն, որովհետեւ այդ է իւրեն բաժինը»: Ու վայելելու այս հրաւերը, որ կը հնչէ գրեթէ ամէն էջի մէջ,

կ'ընկերանայ սա՛ խորհրդածութեան՝ թէ մարդս ունէ բանի տէր չըլլալով, նոյնիսկ իր շունչին, Աստուծմէ պէտք է սպասէ ամէն բան, և ուրեմն, պէտք է Աստուծոյ երկիւղով ապրի, բայց առանց կարենալ զիտնալու թէ Աստուած ինչ վերապահած է իրեն: Իր Աստուածը ուրեմըն՝ ամենակարողութիւն մը, քմայք մըն է:

Բայց եթէ վայելելը այս աշխարհիս բարիքները — երբ Աստուծոյ քմայքը զանոնք իրեն շնորհէ — մարդուս բաժինն է հոս, այդ բաժինը շատ ողորմելի է: Արեւի ներքեւ կատարուած իրադարձութիւնները ուշադրութեամբ քննելէ ետք, ժողովողը կ'ըսէ. «ու ես զգուեցայ կեանքէն»: Ու վերջին եզրակացութիւնը զոր կը հանէ տեսնելով մարդուն անկարողութիւնը աշխարհի անարդարութեանց և չարիքին դէմ, հետեւեալն է. «Ու ես մեռածները, արդէն մեռածները, մինչև հիմա ապրողներէն աւելի երջանիկ զդուայ. անոնց երկուքէն աւելի երջանիկ են անոնք, որոնք չեն ծնած տակաւին, որովհետեւ չեն տեսներ անոնք արեւին ներքեւ կատարուած չարութիւնները»:

Բ

Յուսահատութեան այս ճիղին մէջ, դուք զիւրութեամբ կը ճանչնաք այն աղաղակը, որ ժամանակի ամէն մէկ վայրկեանին և միջոցի ամէն մէկ կէտէն, կուգայ բախիլ մեր ականջներուն: Աշխարհի մէջ ապրող մարդկութեան յաւիտենական և տիեզերական յուսալքումի աղաղակն է ան: Մարդիկ կան, որոնք կը զարմանան, նոյնիսկ կը գայթակղին որ Ս. Գիրքը, Աստուածաշունչը պարունակէ նմանօրինակ էջեր, որոնք, կարծէք, հայհոյութիւններ են կեանքին դէմ: Բայց, ճիշդ Աստուածաշունչ ըլլալուն համար է որ Գիրքը առաւելապէս մարդկային գիրք է: Այդ էջերը պէտք է անշատուն միւսներէն: Անոնց մէջ պէտք է տեսնել, մատնանշումը հանգրուանի մը, արտայայտութիւնը հոգեկան վիճակի մը, օրմէ մեր առ Աստուած վերելքին մէջ, պէտք է բոլորս ալ անցնինք, և որմէ բոլորս ալ կ'անցնինք, սա՛ տարբերութեամբ՝ որ ոմանք հոն կը խրին և ուրիշներ՝ կ'ազատուն ու կը գլին կ'անցնին զայն:

Ժողովողին կատարած գատումը կեանքին վրայ, գատում մը որ կը բխի կեանքը ինքնիր մէջ նկատուելէն. կեանքը, ժամանակի սահմաններով պարփակ, բոլոր երջանիկ կամ գոթախտ իրադարձութիւններով, բոլոր պատահարներով, բոլոր պատրանքներով և բոլոր յուսախաբութիւններով, որոնցմով լեցուն է ան, վերջապէս յանգելու համար մահուն: Ու կեանքը այս տեսակէտէն զիտելով, անկէ կրցածին չափ օգտուելու աշխատելէ ետք, ժողովողը կուգայ մեղի ըսել, առանց պատիպատ խօսքերու, թէ չ'արժեր զայն ապրիլ: Վերջնակա՞ն վճիռ մըն է սա: Ու եթէ վերջնական չէ, ինչո՞վ կրնանք զայն վերաքննութեան ենթարկել:

Ժողովողի փորձառութիւնը, մենք բոլորս կ'ունենանք, կամ աւելի ճիշդը, ամէն մարդ, իր ըմբռնած ձեւով կ'ունենայ:

Անտարակոյս, սակաւաթիւ են առնոնք, և ասիկա բարեբախտաբար, որոնք իրենց տրամադրութեան ներքեւ ունեցած են ա՛յն բոլոր միջոցները, զորս ժողովողը ունէր յազեցնելու համար իր տեսչերը: Բայց բոլորս ալ առաւել կամ կամ նուազ չափով, օրին մէկը, երեւա-

կայած ենք թէ ամբողջ աշխարհը մեր տրամագրութեան ներքեւ է: Ո՞վ է այն երիտասարդը — և բոլորս ալ եղած ենք երիտասարդ — որ, այն պահուն ուր կը զգայ՝ թէ կեանքը կոհակներով կը բարձրանայ առատօրէն իր ներսը, ինքնիրեն համար չ'երեւակայեր ճոխութեանց, հարստութեանց, գօրութեան, փառքի, սիրոյ, հեշտանքի, մէկ բառով, այս աշխարհի բոլոր բարիքներով առլցուն ապագայ մը և զանոնք չ'ապրիր կանխաւ: Ասիկա կարելի է անուանել՝ արտաքին իրերու տիրապետութիւնը մեր վրայ: Ու միայն տիրապետութիւն չկայ, կայ նաեւ կախարդանք, ինչպէս նաեւ արքայութեանք: Աշխարհի մէջ կը տեսնենք ինչ որ մեզի հաճելի է: Կը կարծենք որ ամէն բան խոստում մըն է մեզի եղած: Խոչընդոտներ, եթէ երեւան գտն, կ'անհետին անոնց վրայ փշելնուս պէս:

Եւ երբ այսպէս կախարդուած, արքայութեանք ենք, անձա՛հ բան մը պիտի ըլլար, եթէ մեզի ըսուէր՝ թէ կեանքը մեր երեւակայածին պէս չէ: Փա՛ստ: Զայլոյթը, որ յառաջ կուգայ աշխարհիկ մարդոց ներսը, որոնք ամբողջովին կը լանուած են իրենց ունայնութիւններով, իրենց հաճոյքներով, իրենց փառասիր-

րութիւններով, իրենց կիրքերով, երբ ըսուի անոնց. — «Կը մոռնաք որ ձեր հետապնդած շահերը խաբկանք են»:

Սակայն, կախարդանքն և արքայութեանքն ետք, յուսախաբութիւնը անվրէպ է: Եւ մեզմէ ո՞ր մէկը, քիչ մը ապրելէ վերջ, գայն չէ զգացած: Ան կ'սկսի երեւան գալ պատանեկութեան, նոյնիսկ տղայութեան շրջանին: Ան մեզի կ'ընկերանայ մեր գոյութեան ամէն մէկ վայրկեանին, որովհետեւ անբաւարարութեան զգացումը չի բաժնուիր մեր ամէնէն ցցուն յաջողութիւններէն ու նշանակութեան: Մենք կ'արբշնինք կանխաւ այդ բարիքներով, զորս կ'առաջագրենք վայելել: Բայց, նոյնպէս կանխաւ կ'սթափինք այդ արքայութեանքն, որովհետեւ երկրային գանձերու ունայնութիւնը զգալու համար բաւ է ենթադրել թէ հասած ենք անոնց: Ու երբ հասնինք բոլորովին տարբեր բան մը կը գտնենք, անմիջապէս կը նկատենք որ ո՛չ միայն չենք գտեր ինչ որ յուսացած էինք գրտնել, այլ անոնք մեզ կ'առթեն լոկ ցաւ և զգուանք:

Ու երբ ունենանք այս կրկնակ փորձառութիւնը, անոր ընդմէջէն և անով, կեանքի հարցը կը դրուի մեզի համար

այնպէս՝ որ չենք կրնար այլեւս ձերբադատուիլ:

Երբ կեանքը դիտենք ինքն իր մէջ, ժամանակի սահմաններէն ներս, այդ բոլոր երկրային բաներով հանգերձ, զորս կրնանք աւելցնել անոր վրայ, կեանքը մեզի կ'երեւի աներկբայօրէն պատիր, բացարձակապէս պատիր, պատիր՝ ամէնուն համար, ո՛վ որ ալ ըլլայ:

Պատիր՝ անոնց համար, որոնք կ'աշխատին շոյել իրենց եռասրրութիւնը հարըստութեամբ, զօրութեամբ, փառքով, վայելքով, որովհետեւ անոնց յաղթանակը երբեք իրենց ուղածին հանգոյն չէ. և արդէն, շատ փոքրիկ թիւ մը միայն կը թուի յաջողիլ, այս տեսակէտով, որոչ չափով մը, ու անոնց յաջողութիւնը անդարմանելիօրէն դիւրաբեկ և անհաստատ է միշտ:

Բայց նաեւ պատիր, եւս առաւել պատիր, անոնց համար, որոնք արդարութեան սրտմաշուքն ունին. որովհետեւ արդարութիւնը չի տիրեր այս երկրին վրայ: Եւ բաւ է գիտել պատմութիւնը խեղամտելու համար՝ թէ նոյնիսկ այն հաստատութիւնները, որոնք ծագում առած են արդարութեան գործադրման պահանջէն, յաճախ ծառայած են գոր-

ծադրելու, յանուն արդարութեան, ամէնէն մեծ անարդարութիւնները, կամ գոնէ, ամէն պարագայի տակ, անարդարութեամբ խառն արդարութիւն մը: Ու եթէ ձեր շուրջը ուզէք նայիլ, պիտի տեսնէք որ այժմ ալ այդպէս է: Ու եթէ հաճիք քիչ մը խորհիլ այդ մասին, պիտի տեսնէք նաեւ թէ ինչ որ ալ ընենք, անարդարութիւնը չարիք մըն է, որմէ չենք կրնար խոյս տալ: Աշխարհս թատերավայրն է անարժան յաջողութիւններու, անարդար ճշունքներու և անտեսումներու:

Ժողովողը տեսած է այս բոլորը և արտայայտած այնքան յստակութեամբ և ուժգնութեամբ: Ու այս է ճշմարտութիւնը: Այո՛, եթէ մարդկային կեանքը նկատի առնենք, ժողովողի պէս, ժամանակի և միջոցի սահմաններով պարփակ, հազար անգամ իրաւունք ունինք ըսելու՝ թէ չ'արժեր ապրիլ: Անոնք որ կեանքէն բան մը կը վայելեն, պահ մը միայն կը վայելեն, պայմանաւ որ չխորհին անոր մասին: Եւ աւելին՝ կը վայելեն միայն իրենք, մտահոգ չըլլալով թէ ուրիշները կը տառապեցնեն:

Սակայն, մեզի համար հարցը այս յոռետես եզրակացութեան յանգելով չի

վերջանար: Մենք կը փորձարկենք ժամանակի և միջոցի սահմաններով պարփակ կեանքը, աւելի վեր բարձրանալու համար: Ժամանակի և միջոցի մէջ պարփակուած մեր կեանքը, կը պարունակէ իր մէջ յաւիտենական կեանքին սաղմը: Ասոր համար է որ մեր կեանքը չի կրնար գոհանալ հոս կատարուած նուաճումներէն: Եւ դարձեալ ասոր համար է որ, երբ կեանքը ըմբռնենք այնպէս ինչպէս որ պէտք է ըմբռնուի, աշխարհիս մէջ կատարուած ճգմումներն ու անտեսումները, չեն կրնար մեզ հոգեպէս փթթելէ արգիլել: Դիտենք կեանքը իր ամբողջ հեռանկարով, յաւիտենականի մը խոստումով, զոր կը պարունակէ, և այն աւտեն պիտի տեսնենք՝ որ կեանքը կ'ստանայ ոչ միայն արժէք, այլ անհուն արժէք: Կեանքը, երբ ուղենք զայն ապրիլ, ժամանակի և միջոցի սահմաններու մէջ, կը տժգունի յուսախաբութիւններով, բայց, եթէ կարելի է այսպէս ըսել, կ'երանգաւորուի յաւիտենականութեամբ՝ այն վայրկեանին, երբ մենք յանձն առնենք զայն ապրիլ յաւիտենականութեան տեսակէտով: Փոխանակ նահանջելու պարտականութիւններու, փորձութիւններու առջեւէն, փոխանակ անոնցմէ

խուսափիլ ջանալու, կեանքի մէջ պիտի նետուինք հոգիով, մարմնով, քաջաբար: Ուրիշ բան որ մեզ կ'առաջնորդէ արդարութեան, ճշմարտութեան և կամ զանոնք իրազօրծելու, անարժէք պիտի չգտնենք:

Գլխու պտոյտ չունենանք ուրեմն ի տես այդ բոլոր բաներուն և իրականութիւններուն, որոնք կ'ընթանան իրենց վախճանին այս երկրին վրայ, և ո՛չ ալ ի տես այն անարդարութեանց, որոնք կը կատարուին արեւին տակ:

Վերջամօտ բաներն անգամ, կրնան և պէ՛տք է ըլլան մեզի համար միջոցներ հասնելու համար անոնցմէ աւելի մեծ բանի մը: Արդարեւ, երկու տեսակ արժէքներ կան. արժէքներ միջոցի, արժէքներ նպատակի: Բան մը որ ինքնին արժանի չէ փնտռելու, բան մը որ պէտք է ընտրել որպէս վերջակէտը բաղձանքի մը, որմէ անդին բան մը չկայ, կրնայ, սակայն, անսահման արժէք ներկայացընել որպէս միջոց՝ հասնելու համար գերագոյն բարիին: Արդ, մեր կեանքը և անոր պարունակութիւնը այս նկարագիրն ունին. և ամէն բան, որուն գիւրարեկութիւնը, վաղանցութիւնը մեզ կը յուսահատեցնէ, կը կերպարանափոխ-

ուի անոր համար որ կրնանք զայն օգտագործել մշակելու մեր և ուրիշներուն ներսը յաւիտենական կեանքը:

Շատ ճիշդ է որ մենք պիտի չկարենանք արդարութիւնը իրագործել այս երկրին վրայ, որովհետեւ արդարութեան ազրիւրը կը գտնուի մեր սրտին մէջ, ու պիտի չկարենանք երբեք մենք մեր ուրտերուն տէրն ըլլալ: Սակայն, կա՛յ բան մը, զոր կրնանք իրագործել միշտ, բան մը զոր, ո՛չ հիւանդութիւն, ո՛չ տկարութիւն, ո՛չ չքաւորութիւն, ո՛չ անտեսում, ո՛չ ջախջախում կրնան արգելել մեզ կատարելէ: Եւ այն է կամենալ արդարութիւնը, մեր բոլոր նպատակները այդ կամքով ձեւաւորել, այնպէս որ, երբ աւելին չկարենանք ընել, արդարութիւնը իրագործելու կամքը, արդարութեան սէրը, գոնէ ճառագայթէ մեր խօսքերուն, մեր նայուածքներուն, մեր շարժումներուն և մեր կեցուածքին ընդմէջէն: Եւ ընելով ասիկա, մենք գիտակցութիւնը կ'ունենանք կատարելու յաւիտենական գործ մը, աշխատելու իրականացման իտէալի մը որ, այս աշխարհի իրագարծութեանց և պատահարներուն վերեւ կը գտնուի: Եւ աշխարհիս վայելքներէն, ինչպէս նաեւ տառապանք-

ներէն անդին, մեր ներսը յառաջ պիտի գայ ուրախութիւն մը խորունկ, որ ամէն հարուածէ զերծ պիտի ըլլայ, ուրախութիւն մը, զոր, օրին մէկը, թեւեւ աւնկալուածէն քանի մը աստիճան նուազ, զգացած ենք բարիք մը գործելէ ետք, և կամ կ'ընդհամարենք, կը զգանք որ անբաժան է վեհանձնութենէն և զոր՝ սեւէ իրաւունք չունինք տնուանելու ցնորական:

Անտարակոյտ, լաւ է, ժողովողին հետ մէկտեղ, աշխարհի ճոխութեանց ունայնութիւնը հռչակել, և որպէս զի կարենանք մեր հոգին անոնցմէ անջատել, հաստատել և յայտարարել այն արմատական հակասութիւնը, որ գոյութիւն ունի ճոխութեանց մեզի հայթայթած դոհունակութիւններուն ունայնութեանը, և մեր անտահմանօրէն, յաւիտենականօրէն ապրելու ներքին մղումին մէջ: Այս է որ Հնդիկները կ'անուանեն՝ ձերբազատուիլ Մայա դիցուհիի պատրանքէն, որովհետեւ Մայա նկատուած է այն դիցուհին՝ որ մեր աչքերուն կը փայլեցնէ երեւելի իրերուն հմայիչ և առերեւոյթ գեղեցկութիւնը:

Բայց անջատուիլ աշխարհէն, ազատուիլ անոր կախարդանքէն զայն ա-

հիծել և անկէ խո՞յս տալ է: Եւ կամ, այն պատրուակով թէ մեր ճակատագիրը այլուր է և աւելի բարձրը՝ սպասե՞լ է կրաւորաբար, որ մահը գայ մեզ տանի, նկատի առնելով՝ թէ ինչ որ կրնանք ընել անարժէք է և անբաւարար: Կան մարդիկ, որոնք կը յամառին յայտարարել թէ, իրապէս, այդ եզրակացութեան կը յանգի քրիստոնէական յոյսը: Եւ աւսիկա պատրուակ մըն է, որով չեն յոգնիր զինուելէ քննադատելու համար քրիստոնէութիւնը: Ո՛չ մէկ բան ասկէ աւելի սխալ է: Ո՛չ թէ արհամարհելով երկրային գոյութեան պայմանները, ո՛չ թէ ըմբռնելով ներկայ կեանքը որպէս ոեւէ աշխատանք և ոեւէ պարտականութիւն չպարտադրող բան մը, սա՛ պատրուակով՝ թէ մեր նպատակը յաւիտենականութեան երթալն է, այլ ընդհակառակը, քաջաբար մեր վրայ առնելով գոյութեան այդ պայմանները, ինչ որ ալ ըլլան անոնք, վեհանձնօրէն զանոնք ընդունելով է որ մենք զմեզ պէտք է կերպաւորենք, անոնցմով և անոնց ընդմէջէն, արդարութեան և բարօրութեան հոգեւոր կեանքին համար: Քրիստոնէութեան մեզի պարգեւածը, խոստումը չէ երկնքի մը, որ տեսակ մը

ժառանգութիւն է և որուն պէտք է ըստպասենք թեւերնիս ծալլած, այլ ա՛յն ապահովութիւնը՝ թէ մեր գործած բարիքը անսպառ արժէք մը ունի և թէ կեանքը, զոր կը շահինք, շահուած է յաւիտենապէս: Կ'ապրինք այս երկրին վրայ որպէս աշակերտները յաւիտենականութեան: Ու աշակերտ մը որ չ'աշխատիր՝ պիտի չգիտնայ երբեք իր արհեստը:

Այս նկարագիրը մեր քրիստոնէական յոյսին. ան էապէս դրդող է, վերացնող և բարձրացնող: Ան կ'սկսի հոս, իր թափը կ'առնէ աշխարհի բաներուն մէջէն, մեզի հասկցնելով սակայն՝ թէ պէտք չէ զանոնք տենչալ և սիրել իրենք իրենց համար, վասնզի մեր ճակատագիրը աւելի անդին է և անհուն: Այսուհանդերձ, բաները չեն դադրիր ըլլալէ միջոցներ, որոնք չեն կրնար մէկդի գնել, որովհետեւ այդ բաներով է որ կը գործենք, ա՛յդ բաներով է որ իրարու հետ կը յարաբերինք, այդ բաները մեր հոգեկան կեանքին գործիքներ և անդրու՝ վարներ են միանգամայն:

Երբ ըմբռնենք կեանքին աստուածային իմաստը և սաւառնինք անոր վերեւ, դառնա՛նք դէպի անոր, և քննելով

զայն այնպէս՝ ինչպէս որ մեր և ուրիշներուն ներսն է, ջանանք զայն ձեւաւորել այնպէս՝ ինչպէս որ պէտք է ըլլայ։ Ոչ ոք կրնայ ճշմարիտ քրիստոնէին չափ յանդգնօրէն յառաջատենչ և խորօրէն կեանքին կապուած ըլլալ։ Աշխարհիս ճոխութիւններէն բաժնուելով, անոնցմէ չհրապուրուելով, անոնց վայելքին մէջ չխրելով, ճշմարիտ քրիստոնեան կարող է զանոնք ծառայեցնել ա՛յն մեծ գործին, որուն կոչուած է աշխատակցիլ։ Եւ նոյն ատեն, գիտնալով որ այդ գործը Աստուծոյ գործն է, և անոր մասնակից ըլլալով ոչ թէ որպէս ստրուկ, այլ որդի, բառին ամէնէն ուժգին ատումով, և այդ պարագային, բնականաբար, չկայ ոեւէ վիշտ, ոեւէ տառապանք, ոեւէ մահ՝ որ կարենայ իրեն ըսել տալ՝ թէ ապրիլ չ'արժեր։

Եւ այն ճշմարիտ քրիստոնեան յանձն կ'առնէ ապրիլ ոչ թէ ստրուկի համակերպութեամբ, ինչպէս կը կարծուի առհասարակ, այլ համոզումով, եռանդով, աշխուժով, եթէ ոչ միշտ զուարթ, գոնէ զուարթացող։ Ան գիտէ որ նուազագոյն անփութութիւնը կրնայ վտանգել իրեն կամ իր եղբայրներէն միոյն վերջնական յաջողութիւնը, և եթէ յաւիտենական

կեանքը իրեն համար իրապէս յաւիտենական կեանք պիտի ըլլայ, այն չափով որ ինքն ալ ուրիշներուն օգնէ շահելու համար. և ասոր համար կ'աշխատի ան ուրախօրէն, լաւացնելով մարդիկը, ինքզինք լաւացնելով։

Այո՛, մարդկային կեանքը և անոր բաղկացուցիչ տարրերը, եթէ նկատի առնենք միայն ժամանակի սահմաններուն մէջ պարփակ, ունայնութիւն է միշտ պատիր, միշտ յուսահատեցուցիչ։ Բայց, այդ ունայնութեան ծոցէն, մեր զայն այդպէս զգալուն համար, կը ցայտէ հրաւէր մը ի խնդիր յաւիտենականութեան աշխատելու։ Ու երբեք մեր ականջները չգոցենք այդ հրաւէրին, ու սկսինք աշխատիլ այնպէս ինչպէս որ չինուած ենք աշխատելու, ա՛յն ատեն, ամէն ինչ կը լուսաւորուի և կ'այլակերպի, ամէն ինչ կ'ամրանայ և կ'ուղղուի, իրերուն մէջ և իրերէն անդին հոգիներ երեւան կուգան և հոգիներու մէջ Աստուած կ'ընդնշմարուի, բարութեան հանգոյն, որ զանոնք կ'ստեղծէ և կ'ապրեցնէ, և զանոնք կը հրաւիրէ ըլլալու բարի, ինչպէս որ բարի է ի՛նք։

ԿՐՕՆԱԿԱՆ ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆ

Ա.— Գրիստոնէական, Բարգէն կաթո-
ղիկոս: Դին՝ 12 ֆրանք:

Բ.— Կրօնք եւ Լեւոնք, Բիւզանդ եղիա-
կան: Դին՝ 15 ֆրանք:

Գ.— Գաւիւր Աւետարանէն, (Ս. Շարք),
Բարգէն կաթողիկոս: Դին՝ 15 ֆրանք:

Դ.— Փոքրիկներու ժամագիրքը, (Բ.
Տպագրութիւն): Դին՝ 2 ֆրանք:

Ս.— Ծննդեան Գարոգ մը, եղիշէ Պատ-
րիարք Դուբեան: Դին՝ 2 ֆրանք:

Զ.— Գաւիւր Աւետարանէն, (Բ. Շարք),
Բարգէն կաթողիկոս: Դին՝ 20 ֆրանք:

Է.— Առողջապահական Օգտակար եւ
Շահաւէտ Խրատք: Դին՝ 1 ֆրանք:

Ը.— Հոգեկան Խոռովք եւ Անոր Գա-
մանք, Հ. Պ. Սանտոն, Թարգմ. Երուանդ
Վարդանեան: Դին՝ 4 ֆրանք:

ՀԱՅԿԱՅԻՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ

Ա. Մ. Բաբայանի անվան հայկական գրադարան
Հիմնադրվել է 1840 թ. 12 ամսին

Մ. Ս. Բաբայանի անվան հայկական գրադարան
Հիմնադրվել է 1840 թ. 12 ամսին

Մ. Ս. Բաբայանի անվան հայկական գրադարան
Հիմնադրվել է 1840 թ. 12 ամսին

Մ. Ս. Բաբայանի անվան հայկական գրադարան
Հիմնադրվել է 1840 թ. 12 ամսին

Մ. Ս. Բաբայանի անվան հայկական գրադարան
Հիմնադրվել է 1840 թ. 12 ամսին

Մ. Ս. Բաբայանի անվան հայկական գրադարան
Հիմնադրվել է 1840 թ. 12 ամսին

Մ. Ս. Բաբայանի անվան հայկական գրադարան
Հիմնադրվել է 1840 թ. 12 ամսին

Մ. Ս. Բաբայանի անվան հայկական գրադարան
Հիմնադրվել է 1840 թ. 12 ամսին

Մ. Ս. Բաբայանի անվան հայկական գրադարան
Հիմնադրվել է 1840 թ. 12 ամսին

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0162315

807

ԳԻՆ՝ 4 ՓՐԱՆԲ